

III. Finansal Kesim

Geçmiş Rapor döneminde mali destek ve teşvik politikalarının etkisi ile arz ve talep kanalından desteklenen krediler, teşviklerin devam eden tesirleri ve baz etkisi ile mevcut rapor döneminde artan oranlarda büyümeye devam etmiş, Eylül ayı sonrasında ise geçmiş yıllar ortalamasına yakınsamıştır. İktisadi faaliyetteki ılımlı artış, TL kredi büyümesinin güçlü seyri ve yeniden yapılandırma alanındaki düzenlemelerle tahsilatlardaki olumlu gelişmeler sayesinde TGA oranları düşük seviyelerde yatay seyretmeye devam etmiştir. Alınan destekleyici önlemlerin ve artan ekonomik faaliyetin etkileri ile büyüyen kredi kullanımının, önümüzdeki dönemde sıkı para politikası duruşunun bahsi geçen teşvikler sebebiyle ertelenen etkisini göstermesiyle dengelenmesi beklenmektedir.

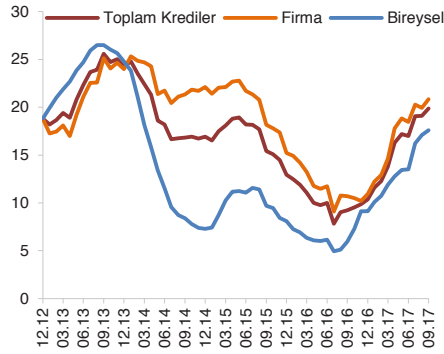
Bankaların likidite riskine olan dayanıklılığı devam etmektedir. Çekirdek dışı fonlama kalemlerinin vadeleri, uygulamadaki tedbirlerin katkısıyla yüksek seviyelerdeki seyrini sürdürmüş ve olası küresel likidite şoklarına karşı bankacılık sektörünün direncini artırmıştır. Son dönemde sendikasyon kredilerinin yenileme oranlarının yüzde 100'ün üzerinde olması, bankaların sendikasyon kredilerinde sınırlı da olsa iki yıla varan vadeler ile borçlanabilmeleri ve 2017 yılında maliyetlerde gözlenen iyileşme, yabancı finansal kuruluşların kredi arzında kayda değer olumsuz bir değişimin olmadığına işaret etmektedir. Son Rapor döneminde, destekleyici piyasa koşullarının yanı sıra TL kredilerde yaşanan hızlı büyüme sonucu ortaya çıkan TL likidite ihtiyacı bankaları alternatif fonlama araçlarına yönlendirmiş olup, bankaların uzun vadeli tahvil ve sermaye benzeri menkul kıymet ihraçlarında artış gözlenmiştir.

Sektörün bilanço içi ve bilanço dışı tüm vadelerdeki TL ve YP aktif-pasif pozisyonlarının yeniden fiyatlandırma kanalından faiz riskine duyarlılığı kısıtlıdır, ancak sektörün faiz riskine duyarlılığı son bir yıllık süreçte sınırlı da olsa artmış gözükmektedir. Bu durumda TL pozisyonlarda aktif vadelerinin uzaması, YP pozisyonunda ise hem aktif vadelerinin uzaması hem de pasif vadelerinin kısalması etkili olmuştur. Türk bankacılık sistemi doğrudan bilanço kanalı ile gelebilecek kur riskine olan dayanıklılığını korumaktadır. Sektör için hesaplanan

Kredi büyüme oranları, tedbirlerde üst sınıra yaklaşılmamasına rağmen hız kaybetse de yüksek talep ve baz etkisi ile büyümeye devam etmektedir.

Grafik III.1.1

Yıllık Kredi Büyümesi
(KEA, Yüzde)

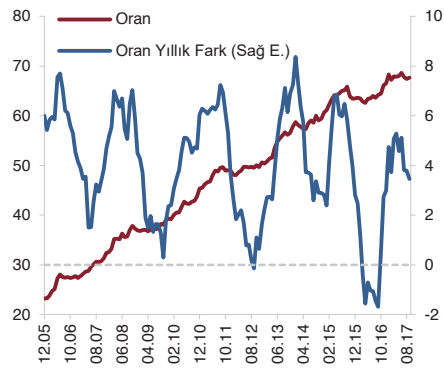

Not: Döviz endeksli krediler YP kredilere dahil edilmiş, YP mblağlar ABD doları için 0,7, euro için 0,3 ağırlığı kullanılarak elde edilen sepet kullanılarak kur etkisinden arındırılmıştır.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Grafik III.1.2

Kredi/GSYİH Oranı
(Yüzde)

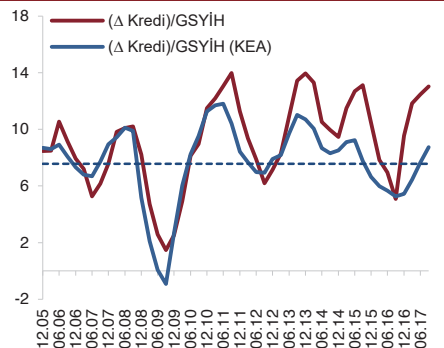

Not: Oran, aylık stok kredinin son bir yıllık toplam GSYİH'deki payı olarak hesaplanmaktadır.

Kaynak: TCMB, TÜİK (Son Veri: 09.17)

Grafik III.1.3

Yıllık Stok Kredi Değişiminin GSYİH'ye Oranı
(Yüzde)

Not: Kredi değişimi yıllık olarak hesaplanmakta ve GSYİH'ye oranlanmaktadır. Firmaların YP kredileri hesaplanırken euro, ABD doları ve diğer para birimlerinden YP kredi stoku üç aylık fark alınarak çeyreklik YP kredi stok değişimi hesaplanmıştır. Üç aylık kredi farkları ilgili çevreye dair ortalama ABD doları ve euro/TCMB döviz alış kurundan TL'ye çevrilerek kur etkisinden arındırılmıştır. 4 çeyreklik TL kredi tutan ve kur etkisinden arındırılmış YP kredi stok farkı toplanarak toplam kur etkisinden arındırılmış yıllık kredi stok farkı hesaplanmıştır. Döviz endeksli krediler YP kredilere dahil edilmiştir. KEA değeri 2004 yılından günümüze uzun dönem ortalaması kesik çizgilerle gösterilmiştir.

Kaynak: BDDK, TCMB, TÜİK (Son Veri: 09.17)

YPNG/Özkaynak oranı iki yönlü yasal sınır olan yüzde 20'nin altında sifıra yakın seviyededir. Sektör para takası işlemlerini kur riski yönetiminde temel araç olarak kullanmaya devam etmektedir. Ancak para takası işlem hacimlerinin büyümesi kur riskini dengelerken diğer taraftan bankaların faiz riski duyarlılıklarını artırarak kârlılık üzerinde muhtemel bir baskı yaratmaktadır.

2015 yılı son çeyreğinden itibaren ivmelenen bankacılık sektörü kârlılık göstergeleri, 2017 yılının ikinci çeyreğinden itibaren sınırlı bir gerileme kaydetmekle birlikte güçlü seviyelerini korumaktadır. Ancak sektörün kâr oluşturma gücü, yakın dönemdeki kredi büyümesinin çoğunlukla KGF kefaleti altındaki kredilerden kaynaklanması ve kurlardaki dengelenme ile birlikte kredi riski büyümesinin üzerinde gerçekleşmektedir. Diğer taraftan yasal özkaynaklar son bir yıl içerisinde, yükselen kârlılık ve sermaye benzeri borç ihraçlarındaki artıştan olumlu yönde etkilenmiştir. Bu durum sermaye yeterlilik oranlarında kayda değer bir artışa neden olmuştur.

III.1 Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski

Kredi büyümesi 2016 yılı üçüncü çeyreğinden itibaren çeşitli teşvik politikalarının etkisiyle toplamda gösterdiği toparlanmayı 2017 yılı üçüncü çeyreğine kadar gerek firma gerek bireysel kredilerde devam ettirmiştir. 2017 yılı Eylül ayı itibarıyla kur etkisinden arındırılmış toplam kredi büyüme oranı yüzde 20 seviyesinde gerçekleşmiş, bunu takip eden dönemde ise geçmiş yıllar ortalamasına yakınsamıştır (Grafik III.1.1). Geçmiş Rapor dönemlerinde düşen konut kredisi faizleri, özel tüketim harcamalarına getirilen mali teşvikler ve makroihtiyati tedbirlerin kısmen gevşetilmesiyle bireysel kredilerde görülen canlanma, bu dönemde ivmelenerek devam etmiştir. Bu gelişmede uzayan vade imkânları ve baz etkisi, bireysel kredilerin en büyük iki kalemi olan konut ve ihtiyaç kredilerindeki gelişmelerde belirleyici olmuştur. Firma kredileri ise destekleyici yönde alınan teşvik ve tedbirleri takiben, kurdaki gelişmelerin YP kredi talep ve arz tarafında yarattığı daraltıcı etkiyle TL krediler kaleminde büyümeye devam etmiştir. Bireysel kredilerde ve TL firma kredilerinde görülen bu gelişmeler neticesinde krediler GSYİH'den daha hızlı büyümeye devam etmiş, bankacılık sisteminden yıllık net kredi kullanımı cari verilerde toparlanmış, kur

etkisinden arındırılmış seri ise uzun dönem ortalamasını geçmiştir (Grafik III.1.2 ve Grafik III.1.3).

2017 yılı birinci çeyreği itibarıyla, ülkemizde bankalarca finans dışı kesime sağlanan kredinin GSYİH'ye oranı emsal gelişmekte olan ülkelere kıyasla ortalama seviyelerde, bu orandaki yıllık değişim ise yüksek seyretmiştir. Bu dönemde, özellikle hazine destekli KGF uygulamasının etkisi ile firma kredilerinde yaşanan toparlanma neticesinde, ülkemiz beklenildiği şekilde sıralamadaki yerini yükseltmiştir. Bahsi geçen oranda, geçmiş iki yıl farkında görülen artışla Türkiye emsal diğer gelişmekte olan ülkelerden ayrılmıştır (Grafik III.1.4). Bununla birlikte 2017 yılı ilk çeyrekte itibaren KGF kefaletli kredi teşviki ile Nisan-Haziran aylarında ivmelenerek artan firma kredi büyümesi bu eğilimini Temmuz ayında da devam ettirse de yılın geri kalanında geçmiş yıllar ortalamasına yakınsamıştır.

Son dönem kredi gelişmelerinde arz ve talep taraflı dinamikler rol oynamıştır. Bireysel kredi tarafında makroihtiyati alanda kredi kullanımını destekleyici yöndeki değişiklikler, firmalar tarafında ise artan yurt içi tüketim talebi, ertelenen stok artırımının bu dönem uygulamaya konulması ile borçların yeniden yapılandırılması etkili olmuştur. Bankalar 2017 yılı son çeyreğinde kredi standartlarını bir önceki döneme nazaran ihtiyaç kredisi dışındaki bireysel krediler ve firma kredileri için sabit tutmuştur. Kredi piyasasını destekleyen tedbir ve teşviklerin etkilerinin azalmasıyla KEA kredi büyümesi yavaşlayarak geçmiş dönem ortalamasına yakınsamıştır. Önümüzdeki dönemde para politikasındaki sıkı duruşun etkilerinin daha belirgin olması beklenmektedir.

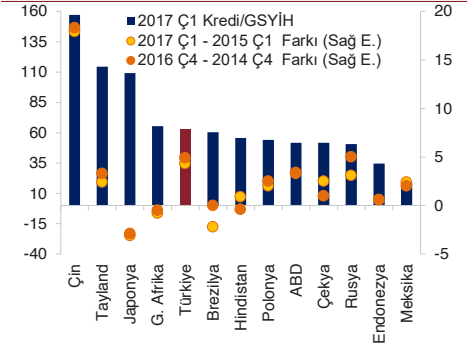
III.1.1 Firma Kredileri

KOSGEB faizsiz kredi desteği, TOBB düşük faizli Nefes Kredisi ve Hazine destekli KGF kefaleti gibi teşviklerle 2017 yılının ilk çeyreği sonunda ivmelenerek artan firma kredileri, son dönemde kefalet limit üst sınırına yaklaşılması ve baz etkileri ile artış hızını kaybetse de büyümeye devam etmiştir. Kur etkisinden arındırılmış toplam firma kredisi büyüme oranı Eylül ayında yüzde 20,9 olarak gerçekleşerek iki yıl önceki değerleri yakalamıştır (Grafik III.1.1). Firma kredilerinde görülen artışta TL kredilerdeki büyüme ile birlikte döviz kurundaki gelişmeler belirleyici olmuştur. TL kredi büyüme oranı, tüm firma

Kredi büyüme hızı uluslararası karşılaştırmalarda artış göstermiştir.

Grafik III.1.4

Kredi/GSYİH Oranı Uluslararası Karşılaştırması (Yüzde, Puan)

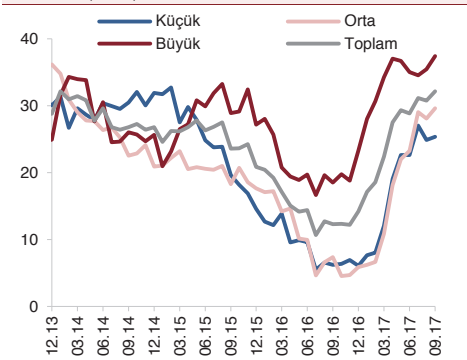
Not: Veri bankalar tarafından finans dışı kesime verilen tüm kredileri kapsar ve güncel son veri tarihi 2017 yılı birinci çeyreğidir. İki yıllık farklar, gösterilen yılları ilk ve son çeyrekleri üzerinden hesaplanmıştır.

Kaynak: BIS (Son Veri: 03.17)

TL firma kredileri tüm ölçeklerde büyümeye devam etmiştir.

Grafik III.1.5

Firma Ölçeğine Göre TL Firma Kredileri Yıllık Büyüme Oranları (Yüzde)

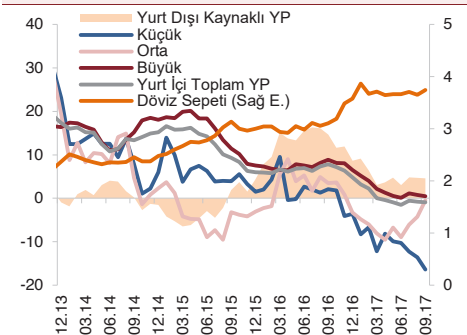
Not: Döviz Endeksli TL krediler hariç tutulmuştur. Mikro ve küçük ölçekli firma kredileri küçük ölçek başlığı altında birlikte raporlanmıştır.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

YP kredi büyümesi döviz kurundaki artış ile eş zamanlı olarak azalmıştır.

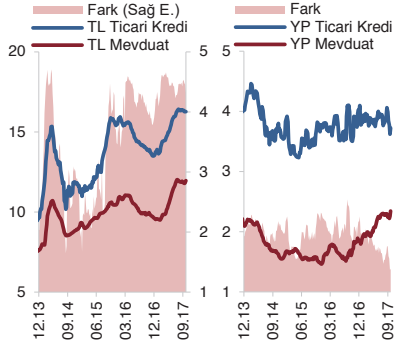
Grafik III.1.6

Firma Ölçeğine Göre YP Firma Kredileri Yıllık Büyüme Oranları ve Döviz Kuru (KEA Yüzde, TL)

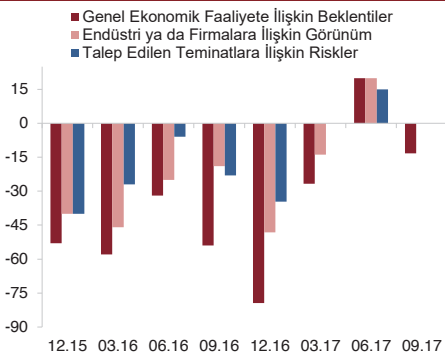
Not: Yurt dışı kaynaklı YP kredi büyümesi finansal kesim dışındaki firmaların, yerleşik bankaların yurt dışı şube ve iştirakleri hariç tutularak, yurt dışı özel alacaklılara olan kredi ve borçlanma aracı yükümlülüklerini ABD doları değerleri üzerinden hesaplanmıştır. Döviz endeksli krediler ölçek bazında ve yurt içi toplam YP kredilere dahil edilmiştir. Mikro ve küçük ölçekli firma kredileri küçük ölçek başlığı altında birlikte raporlanmıştır. Döviz sepetinde ABD doları için 0,7, euro için 0,3 ağırlığı kullanılmıştır.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Grafik III.1.7 Firma Kredileri Faiz Oranları ve Farkları
(4 Haftalık Hareketli Ort., Yüzde)

Not: Kredili mevduat ve kredi kartı hesapları ile Temmuz 2015'ten itibaren sıfır faizli krediler hariç tutulmuştur.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 29.09.2017)

Grafik III.1.8 Firma Kredi Arzına Etki Eden Faktörler
(Net Yüzde Değişim)

Not: Üç ayda bir yapılan ankette bankalar tüm kalemleri bir önceki döneme kıyasla raporlamaktadır. Sıfır bir önceki döneme göre değişiklik olmadığını gösteren nötr seviyedir.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Grafik III.1.9 Firma Kredi Talebine Etki Eden Faktörler
(Net Yüzde Değişim)

Not: Üç ayda bir yapılan ankette bankalar tüm kalemleri bir önceki döneme kıyasla raporlamaktadır. Sıfır bir önceki döneme göre değişiklik olmadığını gösteren nötr seviyedir.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

ölçeklerinde görülen artış ile toplamda yüzde 32,2 olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.1.5). Aynı dönemde döviz kurlarındaki artış ve kur riski yönetimi kapsamındaki düzenleyici çalışmaların sinyal etkisiyle küçük ve orta ölçekli firmaların yurt içi kaynaklı YP kredileri daralmaya devam etmiş, büyük ölçekli firma YP kredileri ise sabit bir seyir izlemiştir (Grafik III.1.6). YP kredilerin yaklaşık yüzde 85'ini kullanan büyük ölçekli firmaların azalan kullanımı YP kredi büyümesinin genel seyrinde belirleyici olmuş, yurt içi kaynaklı YP krediler Eylül ayında yavaşlayarak toplamda sınırlı miktarda daralmıştır.

Firmalar kesimi kredilerinde gerek toplam talep, gerek talep içinde kaynak para birimi belirlenmesinde faiz gelişmeleri önemli rol oynamaktadır. Ancak bu dönemdeki firma kredileri para birimi tercihinde faiz oranlarından ziyade kur gelişmelerinin baskın bir etki yarattığı görülmektedir. Geçmiş dönemlerde firmalar kesiminin yurt içinden edindiği YP kredileri talebe etki eden fiyat veya arz etkileri ile yavaşladığında yurt dışı kaynaklı YP kredi büyüme hızları artmıştır. Bu sayede firmaların genelde uzun vadeli yatırımlar için kullanmayı tercih ettikleri YP kredi ihtiyaçlarını yurt içinden yurt dışı kaynaklara yönelerek karşıladıkları gözlenmiştir. İçinde bulunduğumuz dönemde ise firmaların azalan yurt içi kaynaklı YP kredilerini yurt dışı kaynaklarla ikame etmedikleri ve tüm YP kredi kullanımını yavaşlattıkları gözlenmektedir. TL ticari kredi faizlerinin arttığı, diğer taraftan yurt içi YP kredi faizlerinin sabit seyrettiği bu dönemde azalan toplam YP kredi kullanımının kurdaki gelişmelere ilaveten artan kur riski farkındalığı ve yönetimine bağlı olduğu düşünülmektedir (Grafik III.1.6 ve Grafik III.1.7).

Bankaların bu dönemde özellikle TL kredilerin fonlanması için ihtiyaç duyulan kaynaktan dolayı TL mevduat ve DTH faizlerini artırmaları, TL kredi faizleri üzerinde yukarı yönlü bir etkide bulunurken, YP kredilerde kredi-mevduat faiz farkı daralmıştır (Grafik III.1.7). YP mevduatların güçlü seyrettiği bu dönemde TL kredilerde görülen yüksek artış, bankaların TL kredilerine kaynak elde etmek amacı ile döviz takası işlemlerini yoğunlaştırmalarına sebep olmuştur.

Banka Kredileri Eğilim Anketi'ne göre, 2017 yılı üçüncü çeyreğinde bankaların işletme kredilerine uyguladıkları standartlar genelde bir önceki çeyreğe göre yatay seyretmiştir. Kredi standartları ölçek farkı gözetmeksizin firma kredilerinde sınırlı gevşeme

kaydederken, standartlar gerek uzun gerek kısa vadeli kredilerde aynı kalmıştır. Kredi standartları TL kredilerde ilk iki çeyrekteki gevşemeyi müteakip aynı kalırken YP cinsinden kredilerde sıklaşmaya devam etmiştir. Bu gelişmenin, azalan taleple birlikte YP kredi büyümesindeki ivme kaybında rol oynadığı değerlendirilmektedir. Genel ekonomik faaliyete ilişkin beklentiler son iki çeyrekte arz üzerinde net bir etki göstermezken, verilen teşviklerin teminatlara ait risk algısında yaptığı olumlu etkinin devam etmesiyle endüstri, firma ve teminat özelindeki risk faktörleri son iki yıldır sergilediği arzi sıkılaştırıcı tesirin yerini pozitif bir etkiye bırakmıştır (Grafik III.1.8). Talep tarafında ise YP kredi talebi düşerken, stok artırım ve borçların yeniden yapılandırılması, peşin alımlardaki indirim olanakları gibi kısa vadeli, faaliyet döngüsüne bağlı işletme sermayesi ihtiyacıyla ilişkili kredi talebi TL kredi büyümesini olumlu etkilemiştir (Grafik III.1.9).

III.1.2 Bireysel Krediler

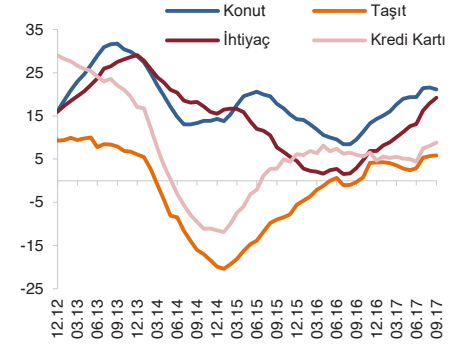
2016 yılı ikinci yarısında görülen elverişli faiz ve makroihtiyati politika düzenlemelerinin tesiriyle artan kredi ve taksitli tüketim olanakları ve 2017 yılında artan bireysel talep gelişmeleri ile bağlantılı olarak özellikle ihtiyaç ve konut kredisi kullanımlarındaki ivmelenme devam etmiştir.¹ 2017 yılı yaz aylarındaki baz etkisini takiben bireysel krediler Eylül ayı itibarıyla yüzde 18 büyümüştür (Grafik III.1.1, Grafik III.1.10 ve Grafik III.1.11). Bireysel kredilerde toplamda ve kredi kartları hariç kredi kalemlerinin her birinde büyüme oranları son üç yılın zirvesinde gerçekleşmiştir. Kredi kartları bakiye büyümelerinde baz etkisi ve artan tüketim talebi etkili olmuştur. Bireysel taşıt kredilerinde bankacılık sisteminin azalan pazar payına rağmen son dönemde kaydedilen büyümede yine baz etkisinin ve son bir sene içerisinde görülen kur gelişmelerinin etkili olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim, baz etkisinin hafiflemesi ve beyaz eşya ve mobilya harcamalarında KDV indirimi teşvikinin Ekim ayı itibarıyla sonlanması ile haftalık verilerde kur etkisinden arındırılmış bireysel kredi büyüme oranı yüzde 17 civarına gerilemeye başlamıştır.

¹ 27 Eylül 2016 tarihinde bankaların kredi işlemlerine ilişkin ve kredi kartları hakkında yönetmeliklerde yapılan değişikliklere göre; ihtiyaç kredilerinde, muafiyetleri devam etmekle birlikte, azami vade sınırı 36 aydan 48 aya çıkarılmış ve canlı kredilerin 72 aya kadar olan vadelerle yeniden yapılandırılmasına olanak verilmiş, bu hususta yeni ihtiyaç kredileri kullanılacak ise vadeleri yine 48 ay ile sınırlandırılmıştır. Konut edinme amaçlı ve taşıt kredisi dışında konut teminatlı kredilerde kredi değer oranı yüzde 75'ten yüzde 80'e çıkarılmıştır. Çeşitli tüketim kalemleri hariç tutulmakla birlikte bireysel ve kurumsal kredi kartı alışveriş ve nakit çekimlerinde taksit sayısı 9'dan 12'ye çıkarılmış, mevcut bakiyelere en fazla yine 72 ay ile sınırlı kalmak üzere yeniden taksitlendirilme olanağı sağlanmıştır.

Bireysel kredi büyümesi özellikle konut ve ihtiyaç kredileri kaynaklı ivmelenmiştir.

Grafik III.1.10

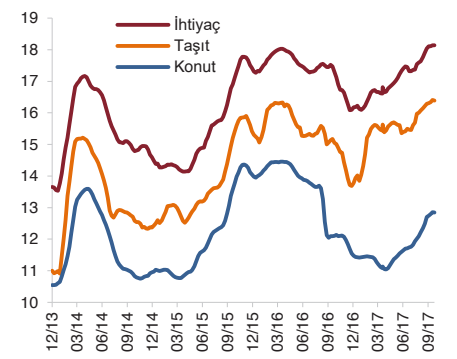
Bireysel Kredi Yıllık Büyüme Oranları (Yüzde)

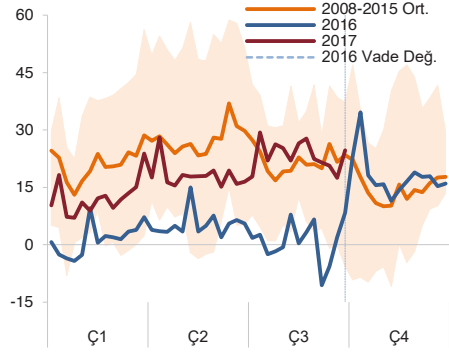
Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Grafik III.1.11

Bireysel Kredi Faiz Oranları (4 Haftalık Hareketli Ort., Yüzde)

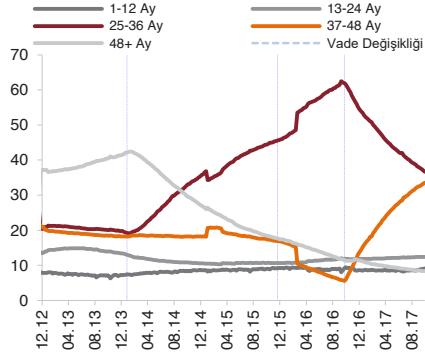
Kaynak: TCMB (Son Veri: 29.09.17)

Grafik III.1.12İhtiyaç Kredisi Haftalık Büyüme Oranları
(4 Haftalık Hareketli Ort., Yıllıklandırılmış Yüzdeler)

Not: Vade değişikliği yürürlüğe girdiği haftayı kapsayacak şekilde resmedilmiştir. Şarı alan 2008-2015 ortalamasında kullanılan verinin en düşük ve en yüksek değerlerini göstermektedir.

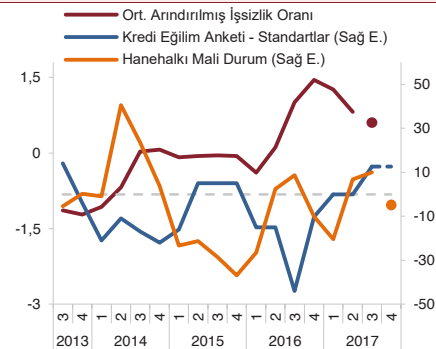
Kaynak: TCMB (Son Veri: 29.09.17)

İhtiyaç kredisi vadeleri 37-48 ay vadeli krediler lehine değişmeye devam etmiştir.

Grafik III.1.13İhtiyaç Kredilerinin Vadelere Göre Dağılımı
(Yüzdeler)

Not: Veriler stok krediler üzerinden hesaplanmaktadır. 2013 sonundaki değişiklik ile ihtiyaç kredisi vadeleri 36 ay ile sınırlanmış, 2015 sonundaki değişiklik ile eğitim ve öğrenim ücretlerinin finansmanı konulu kredilerde sınır kaldırılmış, 09.2016'dan itibaren ise 36 ay olan ihtiyaç kredileri vade sınırı 48 aya kadar uzatılmıştır. Paylarda 2015 ve 2016 yılları başında görülen keskin iniş-çıkışlar tanımı ve kapsam değişikliklerinden kaynaklanmaktadır. 2015 yılından itibaren ihtiyaç ve diğer krediler birlikte raporlandığından tüm grafikte ihtiyaç ve diğer krediler birlikte gösterilmiştir. Vade değişiklikleri yürürlüğe girdikleri haftaları kapsayacak şekilde resmedilmiştir.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 29.09.17)

Grafik III.1.14 Kredi Standartları ve Ekonomik Görünüm
(Yüzdeler, Net Yüzdeler)

Not: Kredi standartları gelişmeleri sadece ihtiyaç kredileri içindir. Nötr seviyeyi gösteren sıfır noktası keski çizgilerle gösterilmiştir. Sıfır altı değerler standartların sıkılaştığını, sıfır üstü değerler gevşediğini gösterir. İşsizlik oranı mevsimsellikten arındırılmış aylık işgücü verilerinin 3 aylık toplu değerleri üzerinden hesaplanarak gösterilen dönem ortalamasından ayrıştırılmıştır. Hanehalkı mali durumu serisi sağ eksenine oranlı yeniden ölçeklendirilmiştir. İşsizlik serisi için Temmuz ve Ağustos ayları ortalamaları üçüncü çeyrek, ve hanehalkı mali durumu için son veri olan Ekim ayı dördüncü çeyrek için nokta ile gösterilmiştir.

Kaynak: TCMB, TÜİK (Son Veri: 10.17)

Konut kredilerinde faizlerin 2017 yılı Nisan ayı ile birlikte artmaya başlamasına rağmen talebin canlı seyretmesi ve konut kredilerinin en hızlı büyüyen kredi türü olması dikkat çekicidir. Bu gerçekleşmede, 2016 yılı Eylül ayında konut kredilerine uygulanan azami kredi/değer oranı sınırının yüzde 75'ten yüzde 80'e çıkarılmasının, Banka Kredi Eğilim Anketi'nde belirtildiği üzere geçmiş dönem konut piyasasına ilişkin tüketici güveninin olumlu etkilerinin ve 2016 yılının aynı döneminde görülen nispeten yüksek konut faizlerinin de etkisi ile ivme kaybeden kredi büyümesine bağlı baz etkisinin rol oynadığı değerlendirilmektedir.

İhtiyaç kredileri 2017 yılı başından itibaren uzun dönem ortalama değerlerine yakın bir performans sergilemektedir (Grafik III.1.12). 2016 yılında getirilen azami vade sınırı değişikliği ve eş zamanlı kredi faizi gelişmeleri 2008-2015 yılları arasında görülen oranlarının altında seyreden ihtiyaç kredisi büyümesinin toparlanarak ortalamayı yakalamasında büyük rol oynamıştır.

2017 yılının ilk çeyreğinde azami vade sınırı artışı ile mobilya ve beyaz eşya tüketimine verilen teşviklerle kredi büyümesi ortalama seviyenin hafif altında seyretmiştir. Yılın ikinci yarısında ise devam eden teşvik ve vade tesirine ilaveten baz etkisinin de katkısıyla dönemde artan faizlere rağmen kredi talebinde görülen güçlü seyir artan vade yapısının bireylerin faiz duyarlılığına azaltıcı etki yapması ile ilişkili olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim uygulama değişikliği kapsamında artırılan azami vade sınırına bankaların kredilendirme politikaları ve bireylerin talepleri hassas bir biçimde yanıt vermeye devam etmiş, eski sınırı kapsayan 25-36 ay vade kısımları 37-48 ay kısımlı lehine pay kaybetmeye devam etmiştir (Grafik III.1.13). Banka Kredi Eğilim Anketi'nde belirtildiği üzere, içinde bulunduğumuz Rapor döneminde bankalar arası rekabet ve genel ekonomik faaliyete ilişkin olumlu beklentiler ile son dönemde gevşeyen kredi standartları kredi büyümesine destek vermiştir. Dayanıklı tüketim mallarına olan talep ve menkul kıymet alımları, artan tüketici güveni ile birlikte görülen talep artışında rol oynamıştır. Mobilya ve beyaz eşya sektörüne yönelik teşviklerin yılın üçüncü çeyreğini kapsar şekilde uzatılmasının yılın geri kalanında oluşabilecek taleplerin öne çekilmesine yol açtığı değerlendirilmektedir. Yılın dördüncü çeyreğinde bu kalemlerdeki talebin yavaşlaması beklenmektedir.

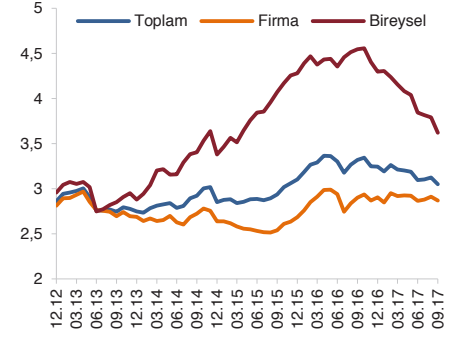
Bireysel kredilerin kredi riski görünümünde hanehalkının borçluluğu ve genel ekonomik faaliyete ilişkin göstergeler etkili olacaktır. 2017 yılı başından itibaren canlanan iktisadi faaliyet, içinde bulunduğumuz dönemde artan istihdam imkânları ile düşme eğiliminde olan işsizlik oranı ve uzayan vade ve taksit olanakları ile tüketicilerin borç servis kapasiteleri daha elverişli düzeylere çekilmiştir (Grafik III.1.14). Bu gelişmenin bireylerin kredi riski görünümüne olumlu etki yapması beklenmektedir. Bölüm II.1'de belirtildiği üzere hanehalkı kaldıraç oranlarında 2014 yılından bu yana görülen gerileme konut ve ihtiyaç kredilerindeki büyüme ile duraksamıştır. 2017 yılı üçüncü çeyrekte banka kredi standartlarında görülen gevşeme ise kredi ihtiyacı olan bireylerin kredi erişimini kolaylaştıracağı gibi, artan talep ile birlikte bankacılık sektörünün nispeten daha yüksek faiz farklarından yaptıkları kredilendirmeler, kârlılıklarına olumlu etki edecek gelişmelerdir.

III.1.3 Tahsili Gecikmiş Alacaklar

Kredi kanalını canlandırmaya yönelik adımların katkıları ve iktisadi faaliyetteki artışın etkileri ile son dönemde TGA dönem içi ilaveleri ve aktiften silinenler azalmış, dönem içi tahsilatlar ise artmıştır. Eylül ayı itibarıyla özel karşılıklarda görülen artış, banka aktiflerine sınırlı bir daraltıcı etkide bulunmuştur. Bu gelişmeler neticesinde olumlu şekilde desteklenen TGA oranı yüzde 3 seviyesindeki yatay seyrini bu dönem de sürdürmüştür (Grafik III.1.15). Bireysel kredi büyümesinin talep kaynaklı artış göstermesi ve borç servis imkânlarını destekler nitelikte mevcut bakiyelere verilen yeniden yapılandırma olanakları, düşen bireysel kredi TGA oranında etkili olmuştur. Varlık yönetim şirketlerine yapılan TGA satışları neticesinde aktiflerden çıkışların da etkisi ile 2015 yılı başından itibaren düzenli bir şekilde büyüyen bireysel kredi TGA oranı, 2015 yılı seviyelerine inmiştir (Grafik III.1.16). Diğer yandan, büyük firma TGA oranının görece düşük seviyelerdeki yatay seyri, firma kredi riski görünümü üzerinde belirleyici olarak banka aktif kalitelerine olumlu katkıda bulunmuştur (Grafik III.1.17). Teşviklerin katkısı ile firma kredilerindeki artışın reel kesim borç ödeme göstergelerine olumlu yansıdığı ve banka aktif kalitelerinin korunmasında belirleyici olduğu değerlendirilmektedir. 2017 yılı ilk çeyreği itibarıyla ülkemiz bankacılık sektörü TGA oranı ve TGA oranının son iki senelik değişimi emsal gelişmekte olan ülke ortalamalarına yakın bir seyir izlemektedir (Grafik III.1.18).

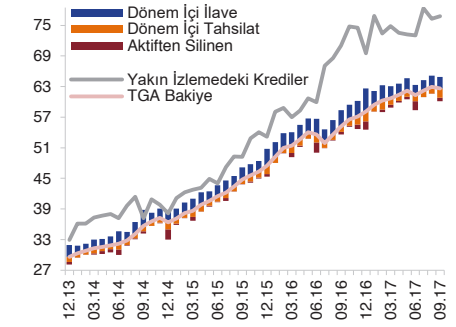
TGA oranı bireysel kredilerde azalırken firma kredilerinde ve toplamda yatay seyrine devam etmiştir.

Grafik III.1.15
TGA Oranları
(Yüzde)

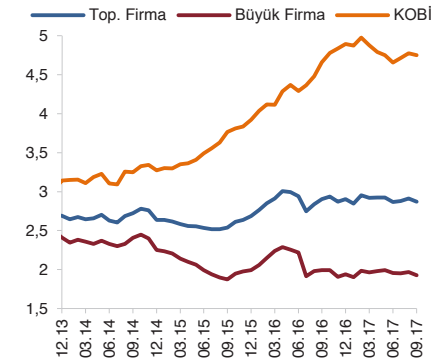
Kaynak: BDDK (Şon Veri: 09.17)

Grafik III.1.16
TGA Bakiyesini Etkileyen Faktörler
(Milyar TL)

Kaynak: TCMB (Şon Veri: 09.17)

Grafik III.1.17
Firma TGA Oranları
(Yüzde)

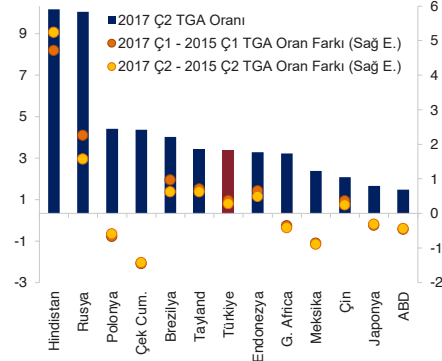

Kaynak: TCMB (Şon Veri: 09.17)

Uluslararası karşılaştırmalarda TGA oranları ortalama seviyede seyretmektedir.

Grafik III.1.18

TGA Oranı ve Değişiminin Uluslararası Karşılaştırması (Yüzde)

Not: İki yıllık farklar gösterilen yılların birinci ve son çeyrekleri üzerinden hesaplanmıştır. Henüz verisi raporlanmayan Japonya ve Rusya için 2017 Ç1 verileri gösterilmiş, iki yıllık farklar 2017 Ç1 ve 2016 Ç4 üzerinden alınmıştır.

Kaynak: IMF-IFS, BDDK, Çin Bankacılık Düzenleme Komisyonu (Son Veri: 06.17)

Geçtiğimiz bir yılı aşkın süredir yüzde 3 oranı altında seyreden firma TGA oranı 2017 yılı Eylül ayında toplamda yüzde 2,9 olarak gerçekleşirken, oran işletme ölçeklerine göre farklılaşmaya devam etmiştir (Grafik III.1.17). Kredi hacmi bakımından en büyük paya sahip olan büyük ölçekli işletmelerin yaklaşık bir yıldır yüzde 2 seviyesinin hemen altında seyreden TGA oranları toplam firma TGA oranı üzerinde belirleyici olmuştur. Mali destek politikalarının daha yoğun uygulandığı dönemde artan KOBİ kredileri ile KOBİ TGA oranlarında görülen düşüş, destek programlarının yavaşlamasıyla birlikte tekrar yüzde 5 seviyelerine doğru yönelmiştir. Son dönemde canlanan ekonomik faaliyetin TGA oranlarının olumlu şekilde gelişmesinde etkili olması beklenmektedir. Bölüm II.2'de belirtildiği üzere firmaların kaldıraç oranları 2017 başından beri yatay seyretmekle birlikte kredi vadeleri uzamaya devam etmiştir. İktisadi faaliyet ve buna bağlı olarak tüketici talebindeki müspet gelişmelerin firma gelirlerini ve dolayısıyla firmaların borç çevirme kapasitelerini olumlu etkileyeceği öngörülmektedir.

Tablo III.1.1

Sektörel TGA Oranları (Yüzde)

	09.16 TGA Oranı	09.17 TGA Oranı	Yüzde Değişim	Kredi Payı
İmalat Sanayi	3,5	3,5	-1,3	25,0
Toptan ve Perakende Ticaret	4,0	4,0	0,6	21,1
İnşaat	3,8	3,5	-7,5	11,9
Elektrik, Gaz ve Su Kaynakları	0,6	0,5	-14,1	9,1
Taşımacılık, Depo ve Haberleşme	1,9	1,9	-2,8	7,1
Emlak, Kiralama ve İşletmecilik	1,0	1,2	18,9	7,3
Tarım, Avcılık, Ormanlık	2,6	2,7	4,7	5,9
Otel ve Restoranlar	2,4	2,7	12,5	4,2
Madencilik ve Taşocakçılığı	2,7	2,4	-11,6	1,6

Not: Krediler başvuru formlarındaki kullanım amaçlarına göre sektörler ayrılmaktadır. Kredi payları finans sektörü ve bireysel krediler dışındaki toplam nakdi krediler üzerinden hesaplanmıştır ve seçilen sektörler canlı firma kredilerinin toplamda yüzde 93'ünü temsil etmektedir.

Kaynak: BDDK (Son Veri: 09.17)

Para birimleri bakımından firma kredileri TGA oranlarının ayırmaya devam ettiği, toplam firma TGA oranlarının daha ziyade TL krediler kaynaklı olduğu gözlenmiştir (Bölüm II.2). Son bir yıllık dönemdeki kur gelişmelerinin YP kredi büyümesinde bu denli etkili olmasına karşın YP firma TGA oranının yatay seyretmesinde firmaların kur şoklarına karşı dayanıklılığının ve daha uzun vadeli borçlanmanın etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Firmalar kesimi TGA oranları ölçek ve para birimi bazında olduğu gibi sektörel bazda da ayırmaktadır. Toplamda firmalar kesimi kredi kullanımının hacimsel olarak yaklaşık yarısını oluşturan imalat sanayi ile toptan ve perakende ticaret sektörlerindeki TGA'lar görece yatay bir seyir izleyerek toplam TGA oranındaki gelişmelerde belirleyici rol oynamışlardır (Tablo III.1.1). Bu sektörlerin önümüzdeki dönemlerde ekonomik faaliyette beklenen yurt içi ve yurt dışı kaynaklı talep gelişmelerinden olumlu yönde etkileneceği değerlendirilmektedir. İnşaat sektörüne 2016 yılı son çeyreğinden itibaren getirilen teşvikler ve olumlu faiz gelişmelerini takiben geçtiğimiz dönem de devam eden talebin destekleyici etkisiyle TGA oranları yavaşlayarak da olsa düşmeye devam etmiştir. Kısmi şekilde toparlanan turizm sektörünün firma kredileri içindeki payı görece sabit seyretmiş, hâlen ortalama seviyelerde seyreden turizm TGA oranları verilen teşviklerin de olumlu etkisini gösteren bir

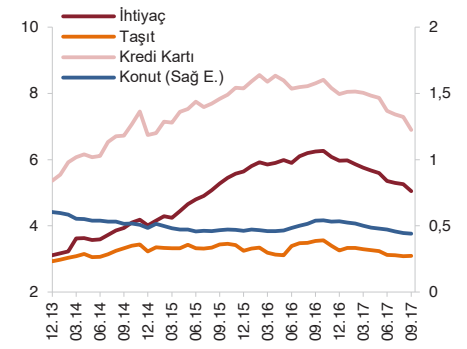
gelişmemiştir. Teşvik programlarının, yeniden yapılandırma imkânları tanınan enerji sektörü TGA oranlarında görülen yataylaşmada rol oynadığı değerlendirilmektedir.

Bireysel kredilerde görülen güçlü toparlamanın devam etmesi ile TGA oranları tüm bireysel kredi kalemlerinde düşmeye devam etmiştir (Grafik III.1.15 ve Grafik III.1.19). Teminat yapısı ve azami kredi/değer oranı uygulaması ile istikrarlı bir görünüme sahip olan konut kredileri TGA oranları son dönemdeki kredi büyümesinin etkisi ile azalmaya devam etmiştir. Taşit kredisi TGA oranları sınırlı miktarda düşerek uzun zamandır yüzde 3 civarında süregelen yatay seyrini devam ettirmiştir. Bireysel kredi kartı TGA oranları ise artan taksit ve mevcut bakiyelere tanınan yeniden yapılandırma imkânları sayesinde yaklaşık iki sene önceki seviyelere gerileyerek yüzde 7 civarında gerçekleşmiştir. Kredi kartıyla yapılan alışverişlere tanınan taksitli satış imkânı, artan azami taksit sayısı uygulaması ile daha yoğun bir biçimde kullanılmaya başlanmış, taksitli satışlar bakiye büyümesi taksitsiz satışlardan sınırlı bir derecede de olsa ayrılarak daha hızlı büyümeye başlamıştır (Grafik III.1.20). Taksitli ve taksitsiz bakiye büyüme oranlarında görülen bu farklılaşma neticesinde, bireylerin taksitli kredi kartı bakiyelerinin toplam kredi kartı bakiyelerine oranı ufak bir artışla payını yüzde 45'in üzerine taşımıştır.

İhtiyaç kredisi TGA oranları, geçtiğimiz yıl Eylül ayında uygulamaya konulan değişiklikleri takiben azalarak 2017 yılı Eylül ayında yüzde 5,1 olarak gerçekleşmiştir. Azami vadeleri uzatan ve mevcut bakiyeleri uzun vadelerde yeniden yapılandırma olanağı sağlayan bu değişikliklerin, bireylerin aylık kredi borcu yükümlülüklerini azaltarak borç servisini kolaylaştırmasının bireylerin güncel ve gelecek borçlarının ödeme oranlarını artırarak TGA'ya düşme olasılıklarını azaltması, yapılan uygulama değişikliğinin olumlu bir yansıması olmuştur. Banka Kredileri Eğilim Anketi'ne göre, standartların 2017 yılı üçüncü çeyreğinde gevşemeye başlaması, ihtiyaç kredisi aktif kalitesinde yukarı yönlü risk oluşturma potansiyeli taşımaktadır (Grafik III.1.21).

Bireylerin uzayan vade ve yeniden yapılandırma imkânlarını kullanarak borçlarını daha uzun vadelere yaymayı tercih etmeleriyle ortalama kredi vadelerinin uzaması beklenmektedir. Nitekim Grafik III.1.13'de görülebileceği üzere 2014 yılında dahi kredi vadelerine

Grafik III.1.19
Bireysel Kredilerde TGA Oranları
(Yüzde)

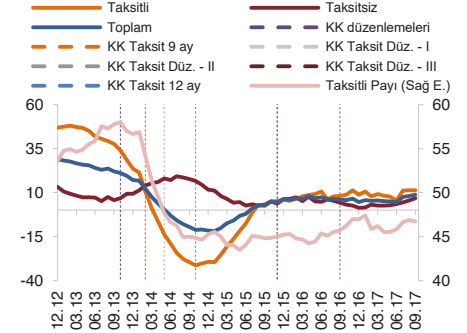

Kaynak: BDDK (Şon Veri: 09.17)

Bireysel kredi kartı taksitli bakiye payı daha yüksek bir seviye etrafında dalgalanmaya başlamıştır.

Grafik III.1.20

Bireysel Kredi Kartı Bakiyesi Yıllık Büyümesi
(Yüzde)

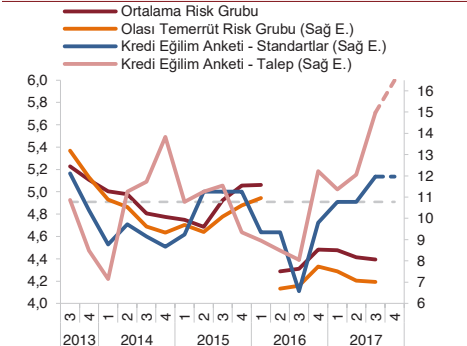

Not: 2013 tarihli yönetmelikte bireysel kredi kartlarında asgari borç ödeme oranlarının kart limitleri ile, yeni kart limitlerinin ise gelir ile ilişkilendirilmesi öne çıkmıştır. 2014 yılı Şubat ayında çeşitli istisnalar dışında KK taksit sayısı 9 ay ile sınırlanmıştır. I., II. ve III. taksit düzenlemeleri sırayla hediye kart ve çeklerine taksit imkânını kaldırmış, kuyum harcamalarına 4 ay taksit hakkı tanımış ve beyaz eşya, mobilya ve eğitim harcamalarına taksitli 12 aya genişletmiştir. 2016 yılı Eylül ayındaki değişiklikte çeşitli istisnalar olmakla birlikte azami KK taksit sayısı 12 aya çıkarılmıştır.

Kaynak: TCMB (Şon Veri: 09.17)

Grafik III.1.21

Yeni İhtiyaç Kredileri ve Kredi Anketi
(Ortalama Risk Grubu)

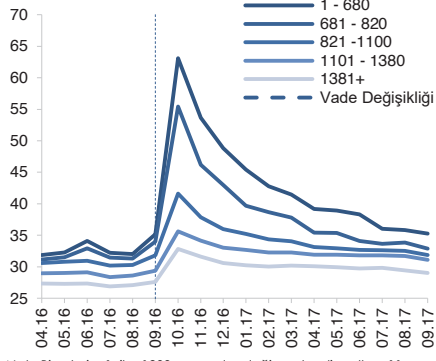
Not: Kredi standardı ve talep gelişmeleri sadece ihtiyaç kredileri içinidir. Neli yüzde değişim olarak raporlanan ve Grafik III.1.14'te de resmedilen anket sonuçları bu grafikte risk gruplarını gösteren aralıkta yeniden ölçümlenmiştir, nötr seviyeyi gösteren sıfır noktası kesikli çizgilerle gösterilmiştir. Bu seviyenin altındaki değerler standartların sıkılaştığını, üstündeki değerler ise gevşediğini gösterir. Standartlarla ilgili beklentiler kesikli çizgilerle temsil edilmiştir. Düz ve temerrüt olasılığı önemli risk grupları ihtiyaç kredisi müşterilerinin BKN grupları arasında sorular ile düz sayı ortalaması ve grupların temerrüde düşme olasılığı ağırlıklı ortalamalarını gösterir. 2016 yılı ikinci çeyreğinden itibaren uygulanan sistem değişikliğinden dolayı seriler kayma göstermiştir, seriler bu tarihten sonra geçmişten bağımsız değerlendirilmelidir.

Kaynak: Kredi Kayıt Bürosu, TCMB (Şon Veri: 09.17)

İhtiyaç kredisi azami vade süresinin uzaması ile vadeler tüm kırılımlarda artmıştır.

Grafik III.1.22

BKN Kırılımında İhtiyaç Kredisi Vadeleri (Ay)

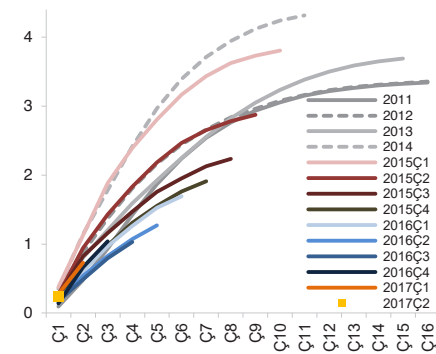
Not: Bireylerin 1 ile 1900 arasında değişen kredi notları, 11 grup altında raporlanmakta, ortalamalar bu 11 grup üzerinden hesaplanmaktadır.

Kaynak: KKB (Son Veri: 09.17)

getirilen ilk kısıtlamayı takiben ortalama vadeler azami kısıtın hemen altındaki kırılımda yoğunlaşmaya başlamıştır. Dolayısıyla son uygulama değişikliğinin hemen ardından yeni açılan kredilerde ortalama vadelerin artış göstermesi ve bu artışın Bireysel Kredi Notu (BKN) kırılımlarında yüksek ihtiyaç sahibi olması muhtemel gruplarda daha fazla görülmesi bu beklenti ile uyumludur (Grafik III.1.22). Ancak 2016 yılında vadelerde görülen bu artışın çok kısa bir süre içinde azalması, bahsi geçen uygulama değişikliklerinin gerek bireylerin tüketiminde gerek bankaların kredilendirme standartlarında daimi bir kayma oluşturmadığını, aksine uygulama değişikliği ile oluşan yeni imkânlardan faydalanılan kısa süreli bir gelişme olduğunu göstermektedir. Uygulama değişikliği sonrasında vadelerde görülen en yüksek artışın aylık kredi borcu ödemelerinde zorluk çekmesi en muhtemel grup olan düşük BKN grubunda yaşanmış olması uygulamanın kredi kalitesi açısından olumlu yansımaları olduğunu göstermektedir.

Grafik III.1.23

İhtiyaç Kredisi Yaşlandırma Eğrileri (Yüzde)

Not: Yaşlandırma analizi ihtiyaç kredilerinin verildiği çeyreği takiben TGA oranlarını kümülatif olarak raporlamaktadır.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Kredilerin TGA'ya dönüşme oranlarında, bankaların kredilerin verildikleri dönemlerdeki kredilendirme politikaları ile beraber bunu takip eden dönemdeki makroekonomik görünüm de belirleyici olacaktır. Bahsi geçen bu iki etkinin kredi performansına geçişlerini kredilerin verildikleri çeyrekte sonra TGA'ya düşüş oranlarını sergileyen yaşlandırma analizleri ile incelemek mümkündür. İhtiyaç kredileri yaşlandırma analizine göre, 2015 yılı birinci çeyreğinden itibaren verilen tüm krediler aktif kalitesi açısından hep bir önceki çeyrekte daha iyi bir performans göstermiş, 2017 yılı ilk iki çeyreğinde verilen krediler ise son iki yılın ortalamasında bir başlangıç sergilemiştir (Grafik III.1.23). Makroekonomik görünümdeki iyileşme, içinde bulunduğumuz dönemde artan istihdam imkânları, artan iç talep ve uzun vadelere yayılan kredilerin katkısı ile önümüzdeki dönem bireysel kredi TGA görünümünde bozulma beklenmemektedir. 2009 yılında alınan makroihtiyati önlemler kapsamında bireysel YP kredi kullanımının kısıtlanmasıyla hanehalkının kur riskine maruz olmaması bu görünümü destekleyecektir.

III.2 Likidite Riski

Bankaların kısa vadeli likidite pozisyonu güvenli bir patikada seyretmektedir. Bankaların yüksek kaliteli likit varlık stokunun 30 gün süreli net nakit çıkışlarını ne ölçüde karşılayabileceğini gösteren Likidite Karşılama Oranı (LKO), 17 Kasım 2017 tarihi itibarıyla toplam ve YP için sırasıyla yüzde 125 ve 196 seviyelerinde bulunmakta olup, yasal alt limitlerin (toplam için yüzde 80, YP için yüzde 60) oldukça üzerinde yer almaktadır (Grafik III.2.1 ve III.2.2). Bankaların TCMB'de ROM kapsamında bulundurdıkları altın ve döviz cinsi likit varlıklar YP LKO'larını desteklemeye devam etmektedir. Sermaye girişlerinin zayıfladığı 2016 yılının son yarısında gerek YP maliyetlerdeki yükseliş, gerekse döviz kurundaki artış nedeniyle ROM rezervlerinde azalış meydana gelmiştir. 2017 yılı Şubat ayından itibaren ise güçlenen sermaye hareketleri ile düşen döviz kuru oynaklığının bir sonucu olarak ROM rezervlerinde yeniden artış yaşanmış ve bu artış YP LKO'lara yansımıştır. Bankaların LKO'larının yüzdelerine göre dağılımı, tüm bankaların toplam ve YP için yasal sınırları kayda değer bir marj ile sağlayabildiklerine işaret etmektedir. 15 Ağustos 2017 tarihinde BDDK tarafından LKO hesaplamasına ilişkin yapılan değişiklik sonrası bankaların LKO'ları sınırlı bir miktarda artmıştır.¹ Mevduatın istikrarlı bir fon kaynağı olması nedeniyle LKO'su yasal alt limitlere yakın seyreden bankalar, alternatif fonlama kalemleri yerine mevduata daha yüksek bir talep gösterebilmektedir. Bu çerçevede, bahse konu düzenleme ile özellikle LKO'su yasal alt limite yakın seyreden bankaların mevduata olan talebinin sınırlı bir miktarda azalabileceği değerlendirilmektedir.²

Bankaların fonlama kompozisyonu içinde çekirdek dışı yükümlülüklerin payı sınırlı miktarda azalmıştır. Son Rapor

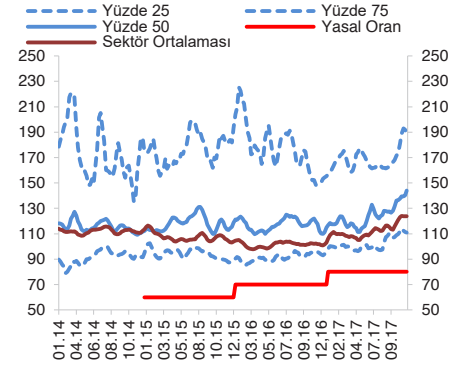
¹ 15 Ağustos 2017 tarihinde BDDK tarafından yayımlanan "Bankaların Likidite Karşılama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" çerçevesinde bankaların TCMB'de bulundurdıkları zorunlu karşılıkların dikkate alınma oranı yüzde 50'den yüzde 100'e çıkarılmıştır. Bir diğer ifadeyle, bankalarca TCMB'de tutulan zorunlu karşılıklar "yüksek kaliteli likit varlıklar" olarak kabul edilmiştir.

² 2016 Kasım ayında yayımlanan Finansal İstikrar Raporu'nda yer alan "Bankaların Likidite Pozisyonu ve Mevduat Faizleri" adlı özel konuda bankaların kısa ve uzun vadeli likidite pozisyonunu temsil eden LKO ve Kredi/Mevduat Oranı'ndaki (K/M) gelişmeler ile mevduat faizleri arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, bahse konu dönemde yaşanan mevduat artışında K/M oranının önemli bir etken olduğuna, özellikle K/M oranı yüzde 110 seviyesinin üzerinde seyreden bankalarda bu oranın mevduat fiyatlamalarını daha da güçlü bir şekilde etkilediğine işaret etmektedir. Bunun yanı sıra, kısa vadeli likidite ölçütü olan LKO'nun da K/M oranına göre daha sınırlı olmakla birlikte mevduat faizleri üzerinde etkili olduğu; bu etkinin LKO'su yüzde 100 seviyesinin altında seyreden bankalarda daha belirgin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, çalışma sonuçları yasal sınırın 2019 yılında toplam için yüzde 100 seviyesine yükseltilmesi nedeniyle LKO'nun mevduat faizleri üzerindeki etkisinin bir miktar güçlenebileceğine işaret etmektedir.

Bankacılık sektörünün toplam için hesaplanan LKO'su yasal alt limitlerin oldukça üzerinde seyretmektedir.

Grafik III.2.1

Yüzdeler Dilimlere Göre Bankaların Toplam Likidite Karşılama Oranları (Yüzde, 4 Haftalık Hareketli Ort.)

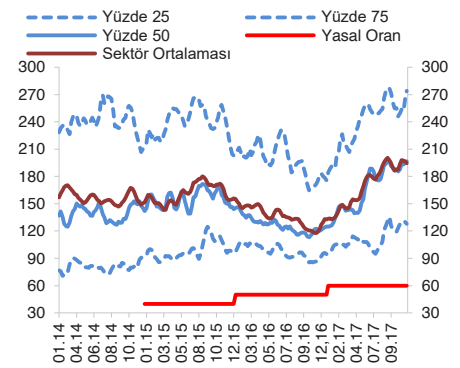

Not: Kalkınma ve yatırım bankaları hariçtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. Söz konusu dilimler, oranları en küçükten en büyüğe göre sırasıyla 25, 50 ve 75'inci yüzdeler dilimlerinde yer alan bankaları temsil etmektedir.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 17.11.17)

Grafik III.2.2

Yüzdeler Dilimlere Göre Bankaların YP Likidite Karşılama Oranları (Yüzde, 4 Haftalık Hareketli Ort.)

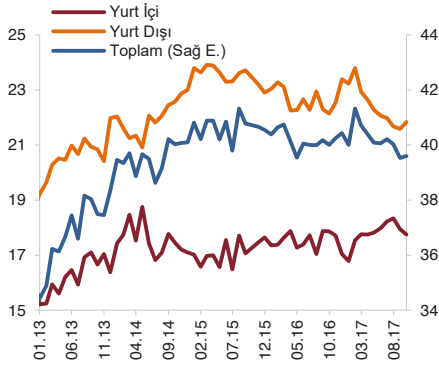
Not: Kalkınma ve yatırım bankaları hariçtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. Söz konusu dilimler, oranları en küçükten en büyüğe göre sırasıyla 25, 50 ve 75'inci yüzdeler dilimlerinde yer alan bankaları temsil etmektedir.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 17.11.17)

Çekirdek dışı yükümlülüklerin toplam kaynaklar içindeki payı sınırlı miktarda azalmıştır.

Grafik III.2.3

Mevduat Dışı Kaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı (Yüzde)

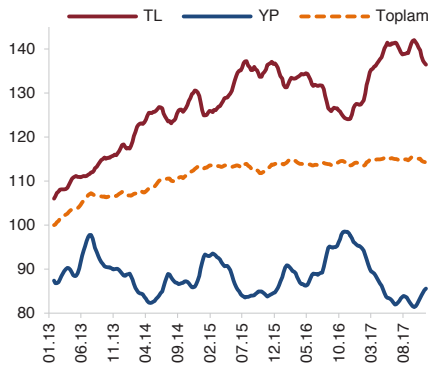
Not: Yabancı kaynaklar, özkaynak dışındaki yükümlülükleri temsil etmektedir.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Güçlü kredi büyümesine rağmen K/M oranında yaşanan yatay seyir devam etmektedir.

Grafik III.2.4

Kredi/Mevduat Oranı (Yüzde, 4 Haftalık Hareketli Ort.)

Not: Kalkınma ve yatırım bankaları hariç hesaplanmıştır.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 17.11.17)

döneminde TL kredilerde yaşanan güçlü seyir mevduat büyümesi üzerinde de pozitif bir etki oluşturmuştur. Mevduatta yaşanan büyüme banka bilançolarının daha istikrarlı bir yapı kazanmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca bankacılık sektöründe güçlü seyreden kârlılık düzeyi de bankaların fonlama kompozisyonu içinde çekirdek yükümlülüklerin payının artmasını sağlamıştır. Tahvil ihracı yoluyla ya da yabancı bankalardan doğrudan temin edilen yurt dışı kaynaklar, çekirdek dışı yükümlülüklerin yaklaşık yüzde 60'ını oluşturmaktadır. Bu dönemde çekirdek dışı kaynaklar içinde yurt içinden sağlanan fonların payının da arttığı gözlenmektedir. Para piyasalarından yapılan repo işlemleri, bankalara borçlar ve yurt içi piyasalarda gerçekleştirilen tahvil ihraçları, yurt içinden sağlanan temel çekirdek dışı kaynaklardır. Bankaların son dönemde yapmış oldukları sermaye benzeri ve geleneksel yurt içi tahvil ihraçlarının yanı sıra bankalara borçlar kalemindeki yükseliş de yurt içinden sağlanan fonların çekirdek dışı yükümlülükler içindeki payının artmasına neden olmuştur (Grafik III.2.3). Gerek çekirdek yükümlülüklerin gerekse yurt içi kaynakların yabancı kaynaklar içindeki payının artması, derinleşen yurt içi piyasalara işaret etmektedir.

Güçlü kredi büyümesine rağmen bankaların kredi/mevduat

(K/M) oranı yatay seyrini devam ettirmektedir. Bankacılık sektörünün likidite pozisyonuna ilişkin temel göstergelerden biri olan K/M oranı, 2014 yıl sonu itibarıyla yüzde 115 seviyesine yakınsamış ve bu patikada yatay seyretmeye başlamıştır (Grafik III.2.4).¹ K/M oranındaki yatay seyir, son dönemde destekleyici teşvik ve makroihtiyati politikaların etkisiyle kredilerde yaşanan güçlü artışın mevduat büyümesini de beraberinde getirdiğine işaret etmektedir. Kredi ve mevduatın birbirine yakın oranda büyümesi, bankaların uzun vadeli likidite pozisyonlarının güvenli bir patikada seyretmesini sağlamak ve finansal istikrarı desteklemektedir. Ayrıca, toplam K/M oranında gözlenen yatay seyir, bankaların toplam fonlamalarında herhangi bir kısıtla karşılaşmadıklarını ima etmektedir. TL ve YP için hesaplanan K/M oranları ise ayrılmaya devam etmektedir. Müdilerin YP mevduat tercihlerinde yaşanan güçlü seyir son Rapor döneminde de devam etmiştir. Gerek kur gelişmeleri gerekse kur riskinin yönetilmesine ilişkin oluşan farkındalığın artması ise firmaların YP borçlanma iştahını zayıflatmıştır. Bankaların kredi kompozisyonundaki

¹ Kredi veren fakat mevduat toplama yetkisi bulunmayan kalkınma ve yatırım bankaları, K/M oranı hesaplamasına dâhil edilmemiştir. Kalkınma ve yatırım bankaları dâhil edildiğinde ise sektörün K/M oranı 2017 Ekim ayı itibarıyla yüzde 122 seviyesine ulaşmaktadır.

TL lehine değişim ile mudilerin YP mevduat tercihleri, TL ve YP için hesaplanan K/M oranları arasındaki farkın açılmasına neden olmuştur. TL ve YP K/M oranları arasındaki fark, bankaların TL likidite ihtiyacına işaret etmektedir. 2016 yılı sonundan bu yana mudilerin YP tercihi ve bankaların TL likidite ihtiyacı, bankaları yurt dışı yerleşiklerle yapılan para takası işlemlerine yönlendirmiştir. Dolayısıyla para takası işlemlerinin tutar, vade, maliyet ve karşı taraf yapısı bankaların likidite riskinin takibi açısından son dönemde önem kazanmıştır.¹ Bankaların para takası işlemlerinde YP mevduatları kullanmakta olmaları ise buradan gelebilecek riskleri sınırlamaktadır.

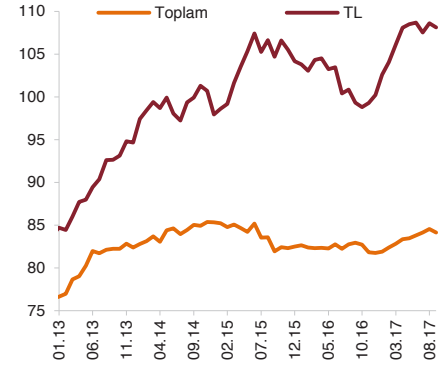
Mevduat dışındaki diğer istikrarlı fonlama kaynakları bankaların uzun vadeli likidite pozisyonlarına katkı sağlamaktadır. Basel III standartları, bankaların varlıklarının vade yapısıyla da uyumlu olması kaydıyla mevduat dışındaki uzun vadeli borçlanmaların istikrarlı fon kaynağı olabileceğine işaret etmektedir.² Bu çerçevede özkaynaklar, sermaye benzeri borçlar, uzun vadeli ihraçlar ve bir yıldan uzun vadeli borçlanma kalemleri bankalar için istikrarlı olarak değerlendirilebilecek mevduat dışındaki fonlama kaynaklarıdır. Bankacılık sektörünün söz konusu kaynakları da dâhil edilerek hesaplanan K/(M+diğer istikrarlı kaynaklar) oranı, 2017 Eylül ayı itibarıyla toplam için yüzde 84, TL için ise yüzde 108 seviyesinde seyretmektedir (Grafik III.2.5). Dolayısıyla bankaların özellikle yurt dışı borçlanmalarının vadelerini uzatmak suretiyle fonlama kalitesini zayıflatmadan ve uzun vadeli likidite pozisyonlarını güvenli alanda tutarak kredi taleplerini karşılayabilecek seviyede olduğu değerlendirilmektedir.

Bankacılık sektörünün yurt dışı kaynaklarının ABD doları karşılığı ılımlı bir artış göstermiştir. 2017 Eylül ayı itibarıyla yurt dışı borçların yüzde 67'si ABD doları, yüzde 27'si ise euro cinsinden temin edilmektedir. Son Rapor dönemde euro/ABD doları paritesinde görülen artışın etkisi arındırıldığında, sektörünün yurt dışı kaynak kullanımının yataya yakın seyrettiği gözlenmektedir. Son dönemde kredilerde yaşanan güçlü büyüme, bankaların fonlama talebinin de

Bankalar uzun vadeli görece istikrarlı fon kaynakları ile fonlama kalitesini zayıflatmadan kredi büyümelerini sürdürebilecek durumdadırlar.

Grafik III.2.5

Kredi/(Mevduat+Diğer İstikrarlı Kaynaklar) Oranı (Yüzde)

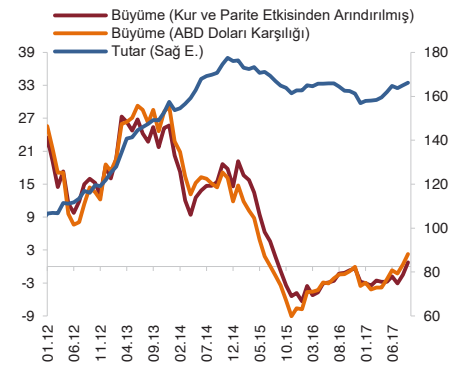
Not: Diğer içinde özkaynak, uzun vadeli ihraçlar, sermaye benzeri borçlar ve 1 yıldan uzun vadeli diğer borçlar dikkate alınmıştır.

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Sektörün dış kaynak kullanımı, ılımlı bir artış göstermiştir.

Grafik III.2.6

Bankacılık Sektörü Yurt Dışı Borcunun Büyüme Oranı ve Miktarı (Yıllık Yüzde Artış, Milyar ABD Doları)

Not: Kur ve parite etkisinden arındırılan büyüme serisi, 2013 yıl sonu kur ve parite değerlerine göre yeniden hesaplanmıştır.

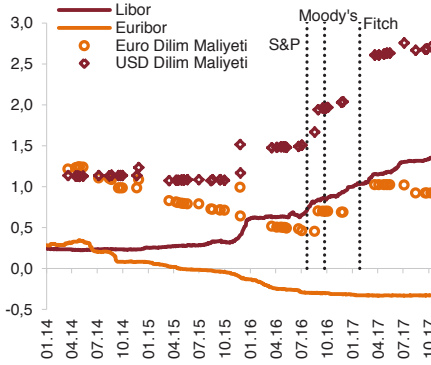
Kaynak: TCMB, MKK (Son Veri: 09.17)

¹ Bankacılık sektörünün yapmış olduğu para takası işlemlerinin tutar, vade ve maliyet bazlı analizi Kutu III.2.1'de yer almaktadır.

² Basel Komitesi tarafından bankaların uzun vadeli likidite pozisyonlarının daha kapsamlı ölçülebilmesi ve bankaların varlık ile yükümlülükleri arasındaki vade farkından kaynaklanan riskleri sınırlamak amacıyla Net İstikrarlı Fonlama Oranı geliştirilmiştir. Söz konusu oranın ayrıntılarına 2017 Mayıs ayında yayımlanan Finansal İstikrar Raporu Kutu III.2.1'de yer verilmiştir.

Grafik III.2.7

367 Gün Vadeli Sendikasyon Kredilerinin Maliyet Gelişimi (İşlem Bazlı, Yüzde)

Not: Büyük ölçekli bankalar için dikkate alınmıştır. Kesikli çizgiler, kredi derecelendirme kuruluşlarının karar tarihlerini göstermektedir.

Kaynak: KAP (Son Veri: 11.10.17)

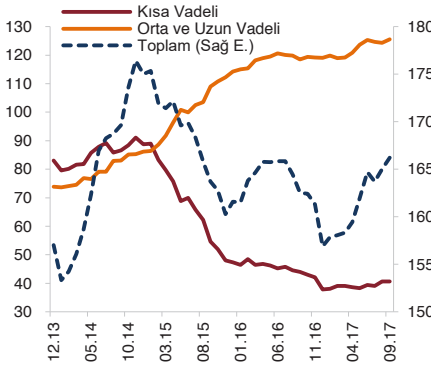
artmasına neden olmuştur. Fakat kredilerdeki büyümenin mevduat büyümesini de beraberinde getirmesi ve artan kârlılık oranlarının bankaların fonlama kaynaklarına katkı sağlaması, bankaların yurt dışı kaynak talebinin ılımlı seyretmesine neden olmuştur. Bu dönemde bankaların TL likidite ihtiyacı ve destekleyici piyasa koşulları, bankaları yurt içinde sermaye benzeri tahvil ihracı ya da yurt dışında TL cinsi tahvil ihracı gibi alternatif fonlama araçlarına yönlendirmiştir. Bu çerçevede, bankaların yurt dışı ihraçlarında yaşanan canlanma son dönemde de devam etmiştir. Önümüzdeki dönemde artacağı öngörülen sabit yatırım iştahı ile bankaların yurt dışı borç taleplerinin de artabileceği değerlendirilmektedir (Grafik III.2.6).

Bankaların dış borçlanma maliyetlerinde son Rapor döneminde sınırlı bir düşüş yaşanmıştır (Grafik III.2.7).

Son dönemde sendikasyon kredilerinin yenileme oranlarının yüzde 100'ün üzerinde olması, bankaların sendikasyon kredilerinde sınırlı da olsa iki yıla varan vadeler ile borçlanabilmeleri ve 2017 yılında maliyetlerde gözlenen iyileşme yabancı finansal kuruluşların kredi arzında kayda değer olumsuz bir değişimin olmadığına işaret etmektedir. Bu dönemde ülkemizin de içinde yer aldığı gelişmekte olan ülkelerin sermaye piyasalarına yönelik artan risk iştahının ve gerçekleşen yoğun fon akımlarının aksine banka dış borçlarında ılımlı bir artış yaşanmıştır. Bu da dış borç temininde temel belirleyicinin, yabancı bankaların arz kısıtlarından ziyade yurt içi bankaların zayıf seyreden talepleri olduğu sonucunu destekler niteliktedir.

Grafik III.2.8

Kısa ve Orta-Uzun Vadeli Dış Borç Gelişimi (Milyar ABD Doları)

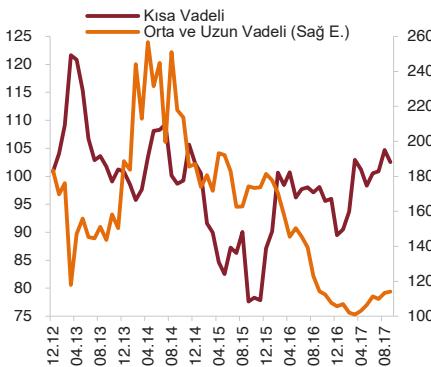
Kaynak: TCMB, MKK (Son Veri: 09.17)

Banka dış borçlarının vadesi, yüksek seviyelerdeki seyrine

devam etmektedir. Banka dış borçlarının küresel likidite gelişmelerine duyarlı olması ve bankaların vade uyumsuzluğundan kaynaklı riskleri sınırlı tutma eğilimi, yurt dışı kaynakların tutar ve maliyetlerinin yanı sıra vade yapısını da önemli hale getirmektedir. Zorunlu karşılık uygulamaları ile TCMB, bankaların yurt dışından daha uzun vadeli borçlanmalarını teşvik etmektedir. Kısa vadeden uzun vadeye geçiş uzun süredir devam etmektedir (Grafik III.2.8). Son dönemde ise bankaların hem kısa hem de uzun vadeli dış borç yenileme oranları yüzde 100 seviyesinin üzerine çıkmıştır (Grafik III.2.9). Bankaların kısa vadeden uzun vadeye geçiş eğilimleri sonucu, yurt dışı borçların ortalama vadesi 59 aya kadar ulaşmıştır (Grafik III.2.10). Banka dış borçlarının vadesinin yüksek seviyelerde devam eden seyri, sektörün dış kaynaklara erişim koşullarında anlamlı bir değişiklik olmadığını ima etmektedir. Banka dış borçlarının vadelerinin uzun vade lehine

Grafik III.2.9

Dış Borç Yenileme Oranı (Yüzde, Ay)

Not: Dış borç yenileme oranları, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının kısa vade için 3 aylık, uzun vade için 12 aylık hareketli toplamları üzerinden hesaplanmıştır.

Kaynak: TCMB, MKK (Son Veri: 09.17)

değişmesi, "Rezervler/Kısa Vadeli Borçlar" rasyosuna olumlu katkı sağlamakta ve finansal istikrarı desteklemektedir. Yükümlüklerin vadesinin uzaması, bankaların Net İstikrarlı Fonlama Oranına da katkı sağlayacaktır. Ayrıca, fonlama kompozisyonundaki olumlu gelişmelerin sektörün orta ve uzun vadeli alt yapı yatırımlarını kredilendirme potansiyelini artırdığı değerlendirilmektedir.¹ Mevduat dışı alternatif fonlama kaynaklarının vade ve maliyet kompozisyonundaki olumlu gelişmelerin, birçok faktöre bağlı olarak değişebilen mevduat faizleri üzerinde de aşağı yönlü bir etkisinin olacağı öngörülmektedir.

Bankacılık sektörünün olumsuz risk senaryolarına karşı bulunduruğu likidite tamponları yeterli seviyededir. Bankaların 30 günlük pencerede likidite pozisyonlarının güvenli bölgede kalmasını sağlayan LKO'ların yasal alt limitlerin oldukça üzerinde olması ve uzun vadeli likidite pozisyonunu temsil eden göstergelerin güvenli bölgede seyretmesi, sektörün uluslararası piyasalarda yaşanabilecek olası şoklara karşı direncini artırmaktadır. Ayrıca yurt dışı borçlarda vade kompozisyonun uzun vade lehine değişmesi ve borç temin edilen ülke/banka sayısında yaşanan çeşitlilik, söz konusu dirence katkı sağlamaktadır.² Bunun yanı sıra bankaların likit aktif portföyü bir yıllık pencerede en olumsuz senaryolar altında dahi bankalara döviz likiditesi şoklarını karşılayabilecek bir alan sağlamaktadır. Dış borçların vade, maliyet ve limit bileşenleri açısından küresel piyasalardaki gelişmeler yurt içi bankaları yakından ilgilendirmeye devam etmektedir. Bankaların likit aktif portföyleri nakit, yurt dışı hesaplar, serbest eurobondlar ve ROM rezervlerinden oluşmakta olup, söz konusu likit aktifler bir yıl içinde vadesi dolacak YP cinsi yurt dışı borcun yüzde 64'ünü karşılayabilecek düzeydedir (Grafik III.2.11). Ayrıca bankalara tahsis edilen depo limitleri de dâhil edildiğinde, bankaların likit aktifleri en olumsuz şoklara yanıt verebilecek düzeydedir (Grafik III.2.12).

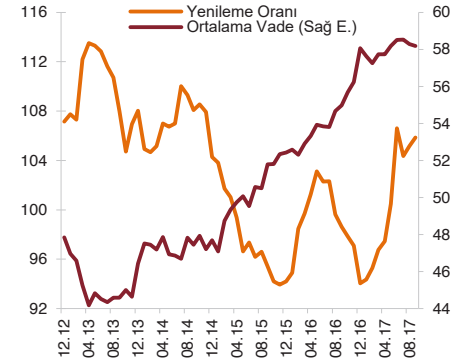
¹ Özel Konu IV.3'te yer alan "Merkez Bankası Politikaları ve Bankacılık Sektöründe Vade Yönetimi" adlı çalışmada, çekirdek dışı yükümlülüklerin vadesini uzatmayı hedefleyen zorunlu karşılık uygulamaları vasıtasıyla TCMB'nin bankaların uzun vadeli borçlanma eğilimini artırdığı ve bu sayede firmalara da daha uzun vadeli kredi sunabilmelerine katkı sağladığı bulunmuştur.

² 2017 Mayıs ayında yayımlanan Finansal İstikrar Raporu'nda yer alan "Küresel Likidite ve Banka Dış Borçlarının Bölgesel Dağılımı" adlı özel konuda bankaların kaynak temin ettiği ülke/banka sayısında yaşanan çeşitliliğin borçların küresel likidite gelişmelerine olan duyarlılığı üzerindeki etkileri analiz edilmiştir.

Banka dış borçlarının vadesi yüksek seviyelerdeki seyirini sürdürmektedir.

Grafik III.2.10

Toplam Dış Borç Yenileme Oranı ve Ortalama Vadesi (Yüzde, Ay)

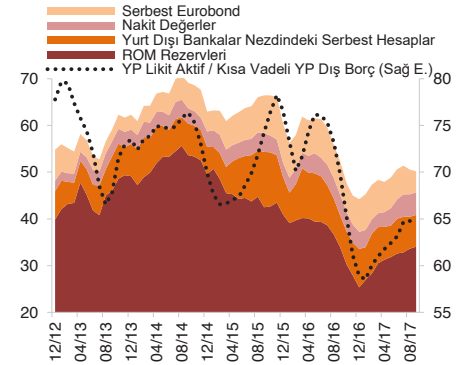
Not: Dış borç yenileme oranı, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının 6 aylık hareketli toplamları üzerinden hesaplanmıştır.

Kaynak: TCMB, MKK (Son Veri: 09.17)

Bankacılık sektörü, 1 yıllık pencerede likidite şoklarına karşı yeterli likidite tamponlarına sahiptir.

Grafik III.2.11

YP Likit Aktiflerin Tutarı ve 1 Yıl İçinde Vadesi Dolacak YP Dış Borca Oranı (Milyar ABD Doları, Yüzde)

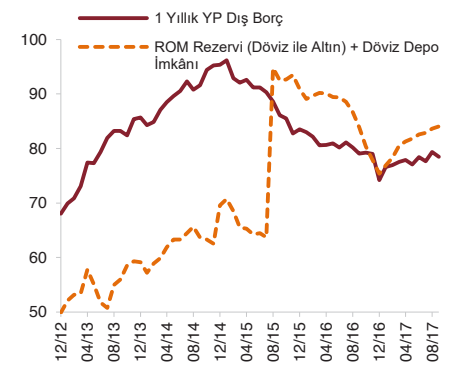

Not: YP likit aktifler, ROM kapsamında tutulan rezervler ile nakit değerler, yurt dışı bankalar nezdindeki serbest hesaplar ve serbest eurobondlardan oluşmaktadır. YP Likit Aktif / Kısa Vadeli YP Dış Borç oranının, 3 aylık hareketli ortalamasına yer verilmiştir.

Kaynak: TCMB, MKK (Son Veri: 09.17)

Grafik III.2.12

ROM Rezervleri ve Döviz Depo İmkânı ile 1 Yıl İçinde Vadesi Dolacak YP Dış Borç (Milyar ABD Doları)

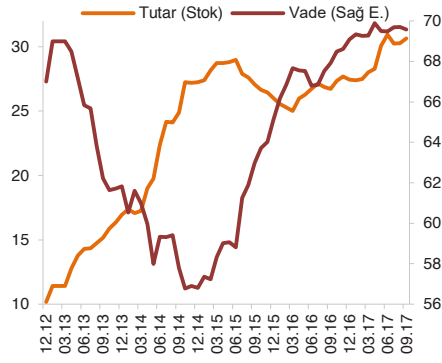

Kaynak: TCMB, MKK (Son Veri: 09.17)

Küresel likidite gelişmelerine bağlı olarak bankaların yurt dışı tahvil ihraçlarında canlanma devam etmektedir.

Grafik III.2.13

Yurt Dışı YP Menkul Kıymet İhraç Gelişmeleri
(Stok, Milyar ABD Doları, Ay)

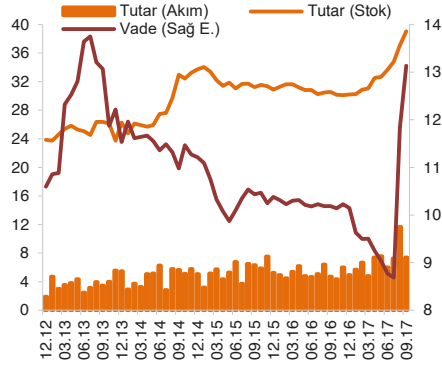

Kaynak: MKK (Son Veri: 09.17)

Bankaların TL cinsi yurt içi menkul kıymet ihraçları hız kazanmıştır.

Grafik III.2.14

Yurt İçi TL Menkul Kıymet İhraç Gelişmeleri
(Milyar TL, Ay)

Kaynak: MKK (Son Veri: 09.17)

Sektörün YP cinsi yurt dışı menkul kıymet ihraçlarında yaşanan canlanma devam etmektedir. Küresel piyasalarda artan risk iştahı ile gelişmiş ülke merkez bankalarının likidite koşullarını destekleyici para politikaları sonucu sektörün YP cinsi yurt dışı menkul kıymet ihraçları 2017 yılı başından itibaren yüzde 14 oranında artmıştır.

Küresel likidite gelişmelerine duyarlılığı görece yüksek olan tahvil ihraçlarında yaşanan artışın ise bankaların yurt dışı kaynaklara erişim koşulları açısından olumlu bir unsur olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca bankaların kısa vade yerine uzun vadeli ihraçları tercih etmeleri sonucu söz konusu ihraçların vadesinin 70 aya ulaşması, uluslararası piyasalarda yaşanabilecek olası oynaklıklardan dolayı oluşabilecek riskleri sınırlamaktadır (Grafik III.2.13). Diğer taraftan, bu dönemde bankalar yurt dışında TL cinsi ve uzun vadeli ihraçlar gerçekleştirmişlerdir. TL cinsi uzun vadeli finansman için yapılan söz konusu ihraçlardaki artış, uluslararası piyasalardan gelişmekte olan ülkelere gerçekleşen fon akımlarının da bir göstergesidir. Bankaların yurt dışından TL cinsi uzun vadeli borçlanabilmeleri arz yönlü koşulların olumlu seyrettiğine işaret etmektedir.

Bankaların TL cinsi yurt içi menkul kıymet ihraçları da hız kazanmıştır. Bu dönemde bazı bankaların sermaye benzeri tahvil ihracı yaptıkları ve bunun sonucunda da yurt içi menkul kıymet ihraçlarının tutarının ve ortalama vadesinin uzadığı gözlenmektedir (Grafik III.2.14).

Söz konusu tahvil ihraçlarının vadesinin geleneksel ihraçlardan uzun olması, TL kaynakların vadesinin uzamasını sağlamak ve bankaların kaynak çeşitliliğini artırmaktadır.

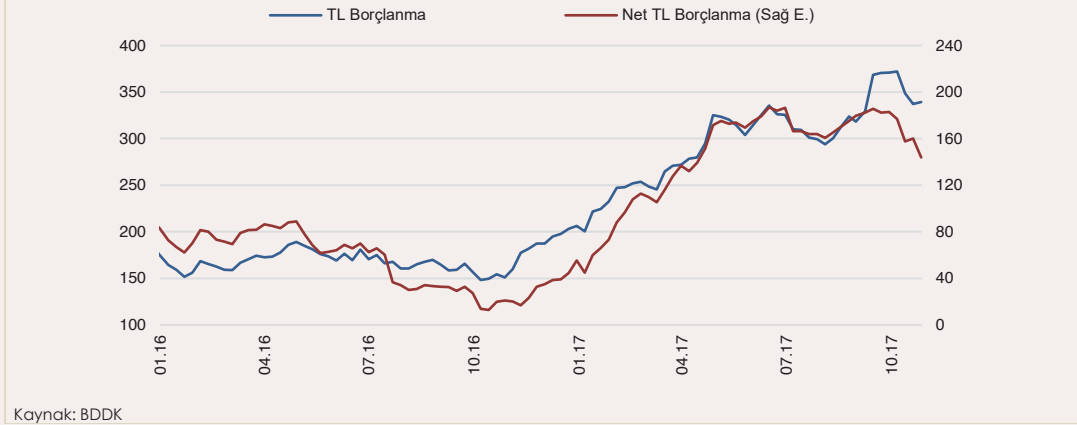

Kutu
III.2.1

Para Takası İşlemleri

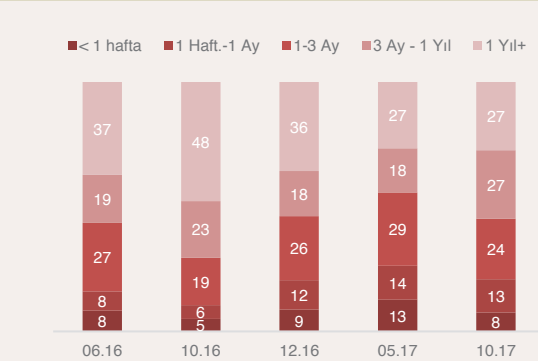
Toplam kredi büyümesi (KEA) 2016 yıl sonunda yüzde 10,5 iken, özellikle KGF kefaletli kredi kullanımının katkısıyla, 27 Ekim 2017 tarihi itibarıyla yüzde 20 seviyesine ulaşmıştır. KGF kapsamında kullanılan TL kredideki canlanma, bankacılık sisteminin TL fonlama ihtiyacının artmasına yol açmıştır. Ancak aynı dönemde TL mevduattaki artışın TL fonlama ihtiyacını karşılamada yetersiz kalması nedeniyle bankalar büyük oranda TL olarak kullanılan KGF teminatlı kredilerin finansmanını, YP fonlarını para takası işlemleri ile TL'ye çevirerek yapmıştır. Yıl sonundan bu yana YP mevduatta görülen artış sonucunda bankalar spotta TL fonlama sağladıkları para takası işlemlerini artırmıştır. Dolayısıyla, 2017 yılında bankaların TL likidite ihtiyacı (mudilerin YP mevduat tercihinin artmasının etkisiyle) öne çıkmış, ihtiyaç duyulan TL likidite ise yabancı yatırımcılardan para takası piyasası kanalıyla karşılanmıştır (Grafik III.2.1.1).

Grafik III.2.1.1

Para Takası İşlem Tutarları Gelişimi
(Milyar TL)

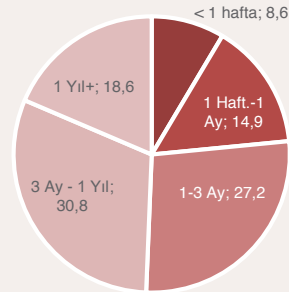
Diğer taraftan, son bir yılda gerçekleştirilen TL para takası işlemlerinin vadesi incelendiğinde, bir yıldan uzun vadeli işlemlerin payı giderek azalırken, 1-3 ay arası vadeli TL para takası işlemlerinin payının yaklaşık 5 yüzde puan artış gösterdiği görülmüştür (Grafik III.2.1.2). Ekim 2016 – Ekim 2017 döneminde gerçekleştirilen akım TL para takası işlemleri esas alındığında ise işlemlerin yaklaşık yüzde 51'inin 3 aydan kısa vadelerde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır (Grafik III.2.1.3).

Grafik III.2.1.2

TL Para Takası Vade Dilimleri
(Stok,% Pay)

Kaynak: BDDK

Grafik III.2.1.3

TL Para Takası Vade Dilimleri
(Akım,% Pay)Son veri: 27.10.2017
Kaynak: BDDK

Kalan vade bazında incelendiğinde para takası işlem vadelerindeki kısalma daha net görülmektedir. 27 Ekim 2017 tarihi itibarıyla net TL para takası işlemlerinin yaklaşık yüzde 85'inin vadesi ilk üç ayda dolacaktır. TL para takası işlemlerinin ağırlıklı ortalama kalan vadesi 7 ay, YP para takası işlemlerinin 9 ay, net TL para takası işlemlerinin ise 6 ay olarak gerçekleşmiştir (Tablo III.2.1.1).

Tablo III.2.1.1

Kalan Vadeye Göre Para Takası İşlemleri
(27 Ekim 2017 İtibarıyla, Milyar TL)

	TL Borçlanma	YP Borçlanma	Net TL Borçlanma	Ağ. Ort. Vade (Ay)
Kasım 17- Ocak 18	233	115	118	1
Şubat-Nisan 18	33	22	11	4
Mayıs-Temmuz 18	10	13	-3	8
Ağustos-Ekim 18	10	16	-6	11
Ekim 18 Sonrası	53	29	24	35
TOPLAM	339	196	144	6

Kaynak: BDDK

TL para takası faiz gelişmelerine bakıldığında uzun ve kısa vadeli para takası faizlerinin birbirinden önemli ölçüde ayrışmadığı, diğer bir deyişle, TL para takası işlem vadelerindeki kısaltmada sadece faiz maliyeti avantajının etkili olmadığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, para takası işlemlerinde vade uzadıkça yabancı bankaların karşı taraf kredi riski ve kredi değerlendirme ayarlaması¹ (KDA) riski için sermaye gereksinimi artmakta ve bunun için Türk bankalarından ilave bir KDA primi talep etmektedirler.² Bu çerçevede, TL para takası vadesinde son dönemde görülen azalışta para takası faiz oranı haricindeki maliyetler nedeniyle banka tercihlerinin etkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, para takası işlemlerinin uzun vadeli yapılması halinde TL para takası faizlerindeki gerilemesi durumunda bankalar yeniden fiyatlandırma riskine maruz kalabileceklerdir. Bankaların para takası işlemlerinde kısa vadeyi tercih etmelerinde bu risk ile ilgili endişelerin de etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

Önümüzdeki dönemde kredi büyümesinin tarihsel ortalamalarına dönmesi ile birlikte bankaların kredi fonlamasında para takası piyasası kullanımını azaltmaları ve bu piyasadaki vadelerin de bir miktar uzaması beklenebilir.

¹ Basel III ile beraber kredi değerlendirme ayarlaması (KDA) riski için sermaye yükümlülüğü getirilmiştir. KDA karşı taraf ile yapılan sözleşmede belirtilen yükümlülüklerden herhangi birinin yerine getirilmemesi dolayısıyla ortaya çıkan kredi riskinin cari piyasa değerini yansıtır. KDA için sermaye yükümlülüğü gelişmiş yöntem veya standart yöntem ile hesaplanabilmektedir. Örneğin, standart yöntemde karşı tarafın kredi derecesi düşükçe karşı tarafa uygulanan ağırlık artmaktadır. Kredi değerlendirme ayarlaması riski için hesaplanan sermaye yükümlülüğünün karşı taraf ile yapılan işlemin vadesinin uzaması, karşı tarafın kredi derecesinin kötüleşmesi gibi durumlarda artacağı görülmektedir.

² 2016 yılı Eylül ayında (Moody's) ve 2017 yılı Ocak ayında (Fitch) kredi derecelendirme kuruluşlarının Türkiye'nin kredi notunu yatırım yapılabilir seviyenin altına düşürmesi sonucunda yerli bankalarca yapılan uzun vadeli para takası işlemleri için talep edilen KDA primi önemli ölçüde artmıştır.

III.3 Faiz ve Kur Riski

Sektörün bilanço içi ve bilanço dışı tüm vadelerdeki TL ve YP aktif-pasif pozisyonlarının yeniden fiyatlama kanalından faiz riskine duyarlılığı sınırlıdır. Bu pozisyonlar TL pozisyonlar için 5, YP pozisyonlar için ise 2 puana kadar pozitif faiz şokuna tabi tutulmuş ve muhtemel kayıp ekonomik değer yaklaşımı ile ölçülüp, bu kaybın özkaynaklara oranı incelenmiştir. Buna göre 5 puana kadarlık bir TL faiz şokunun bankaların faize duyarlı pozisyonlarının bugünkü değerinde yaratabileceği muhtemel kayıp, özkaynakların yüzde 17'si kadardır. Diğer taraftan aktif ve pasifleri arasındaki vade uyumsuzluğu görece daha az olan YP pozisyonlarda 2 puana kadar benzer bir şokun etkisi çok daha kısıtlı olup, ortaya çıkabilecek kayıp özkaynakların yüzde 2,3'ü kadardır. Ancak sektörün faiz riskine duyarlılığı son bir yıllık süreçte sınırlı da olsa artış göstermiştir (Grafik III.3.1).

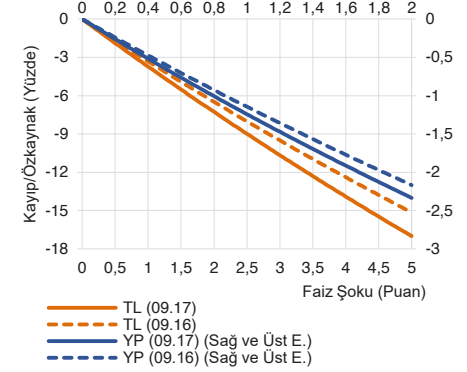
Faiz riskine duyarlılıktaki artış tüm vadeler için alt kırımlarıyla incelendiğinde TL pozisyonlarda artan vade uyumsuzluğunun daha çok aktif vadelerindeki uzamadan kaynaklandığı görülmektedir. Aktif vadelerinin uzamasında ise sabit faizli taksitli kredilerin vadelerindeki uzamanın yanı sıra bilançodaki ağırlıklarının artmasının etkili olduğu görülmektedir. YP pozisyonlarda ise etkinin hem aktif vadelerinin uzamasından hem de pasif vadelerinin kılmasından kaynaklandığı gözlenmektedir. Aktif tarafta hem sabit faizli hem de değişken faizli kredilerin vadelerindeki uzama etkili olurken, pasif tarafta ise türev işlemlerin (para takası) vadelerindeki kılmanın etkili olduğu görülmektedir.

Yeniden fiyatlamının yanı sıra finansal aracılık sisteminin dışsal faiz şoklarından etkilenebileceği bir diğer kanal, menkul kıymetlerdeki yeniden değerlendirme kanalıdır. Bankaların satılmaya hazır menkul kıymetler portföyündeki sabit faizli menkul kıymetlerden özkaynaklar üzerine gelecek etkinin hesaplanabilmesi için tüm vadelerdeki TL cinsinden menkul kıymetler 5 puan, YP cinsinden menkul kıymetler ise 2 puana kadar faiz artışına tabi tutulmuştur. **Buna göre, faiz artışlarının menkul kıymet yeniden değerlendirme kanalından doğrudan özkaynaklarda yaratabileceği muhtemel kayıp TL ve YP menkul kıymetler için sırasıyla özkaynakların yüzde 3'üne ve yüzde 2'sine kadar olup bu muhtemel etki bir önceki Rapor dönemine göre değişiklik göstermemiştir (Grafik III.3.2).**

Yeniden fiyatlama kanalından gelebilecek faiz riski sınırlı da olsa artış göstermiştir.

Grafik III.3.1

Ekonomik Değer Yaklaşımına Göre Yeniden Fiyatlama Kanalından Faiz Riski

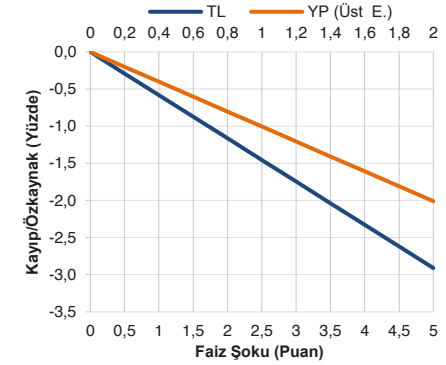
Not: Ekonomik değer yaklaşımında faize duyarlı tüm varlık ve yükümlülüklerin faiz oranındaki değişim karşısında bugünkü değerindeki değeri baz alınmaktadır.

Kaynak: TCMB, Yazarların Hesaplamaları

Menkul kıymet yeniden değerlendirme kanalından doğrudan özkaynaklara gelebilecek etki sınırlıdır.

Grafik III.3.2

Alım-Satım Portföyündeki Sabit Faizli Menkul Kıymetlerde Faiz Riski

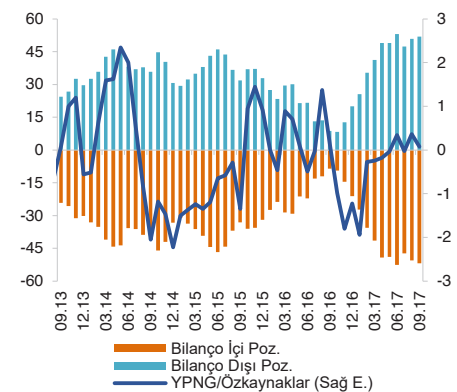

Kaynak: TCMB, Bloomberg, Yazarların Hesaplamaları (Son Veri: 09.17)

YP net genel pozisyon sıfır seviyesine yakındır.

Grafik III.3.3

Bankacılık Sektörü Yabancı Para Pozisyon Gelişimi (Milyar ABD Doları, Yüzde)

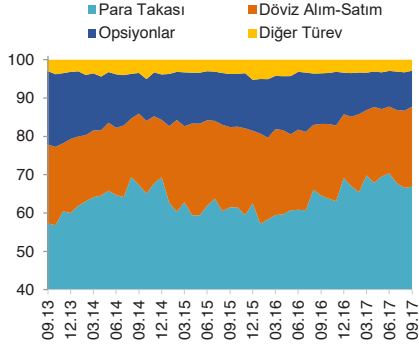

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Para takası işlemleri YP pozisyon yönetiminde temel araçtır.

Grafik III.3.4

Bilanço Dışı YP İşlemlerin Brüt Pozisyonları
(Aktif + Pasif) Dağılımları (Yüzde)

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Türk bankacılık sistemi doğrudan bilanço kanalı ile gelebilecek kur riskine olan dayanıklılığını korumaktadır. Geçen bir yıllık süre zarfında bilanço içi YP pozisyonlarındaki açık önemli derecede artış gösterse de bankaların bilanço içerisindeki açık pozisyonlarını bilanço dışı işlemlerle yönetmedeki ihtiyatlı duruşlarını korudukları gözlenmektedir. Bunun sonucunda sektör için hesaplanan YP net genel pozisyonu (YPNG)/özkaynak oranı iki yönlü (+/-) standart yasal sınır olan yüzde 20'nin altında sıfır seviyesine yakın görünümünü korumaktadır (Grafik III.3.3).

Kur riski yönetiminde para takası işlemleri temel araç olarak kullanılmaya devam etmekte ve kur opsiyonlarının kullanımı görece azalmayı sürdürmektedir. Para takası işlem hacimlerinin büyümesi kur riskini dengelerken faiz riski duyarlılıklarını artırarak kârlılık üzerinde muhtemel bir baskı yaratmaktadır (Grafik III.3.4).

III.4 Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği

2015 yılının son çeyreğinden itibaren ivmelenen bankacılık sektörü kârlılık göstergeleri, 2017 yılının ikinci çeyreğinden sonra sınırlı bir gerileme kaydetmekle birlikte güçlü seviyelerini korumaktadır. Bu gerilemede en önemli etkenler 2016 yılındaki tek seferlik gelir etkisinin kaybolması ile TL kredi talebini karşılamak amacıyla para takası işlemlerine duyulan gereksinimin artması olarak görülmektedir (Grafik III.4.1). **Sektörün kâr oluşturma gücü, yakın dönemdeki kredi büyümesinin çoğunlukla KGF kefaleti altındaki kredilerden kaynaklanmasına ve kurlardaki dengelenmeye bağlı olarak kredi riski büyümesinin üzerinde gerçekleşmiştir.** Bu durum sermaye yeterlilik oranlarında kayda değer bir artışa neden olmuştur (Grafik III.4.2).

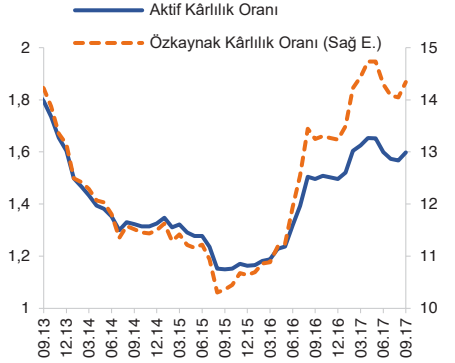
III.4.1 Kârlılık

Son bir yıl içerisinde aktif kârlılık oranındaki değişimi etkileyen faktörlere gelir-gider hesapları ayrıntısında bakıldığında, net faiz gelirlerindeki artış, aktif kalitesi görünümündeki iyileşme ve faiz dışı giderlerdeki görece azalmanın kârlılığı olumlu, faiz dışı gelirlerdeki tek seferlik etkilerin kaybolması ile para takası işlem ihtiyacının artmasından kaynaklanan türev giderlerinin ise kâr üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu görülmektedir (Grafik III.4.3).

Net faiz gelirlerinden gelen etki, 12 aylık dönemde sektör aktif kârlılık oranını 9 baz puan civarında artırmıştır. Ancak 2016 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren faiz marjlarının genişlemesiyle bu kaleme gelen güçlü etki bankaların fonlama maliyetlerinin artmasıyla dengelenmeye başlamıştır. Buna rağmen, KGF desteklerinin finansal koşullardaki sıklığı azaltılmasıyla ortaya çıkan kredi genişlemesiyle hacim kanalından gelen etki birikimli olarak kendini göstermeye başlamış ve net faiz gelirlerindeki olumlu görünümün sürmesini sağlamıştır (Grafik III.4.4). Yurt içi ekonomik gelişmeler ve Fed'in varlık azaltımı programının gelişmekte olan ekonomilere etkileri göz önüne alındığında önümüzdeki dönemde de sektörün fonlama maliyetlerinin bir miktar yüksek seyretmesi ile faiz marjındaki görünümün bir süre daha kısıtlı kalmaya devam edeceği düşünülmektedir.

Kârlılık göstergeleri yakın dönemde sınırlı bir gerileme kaydetmiştir.

Grafik III.4.1
Aktif ve Özkaynak Kârlılıkların Gelişimi (Yüzde)

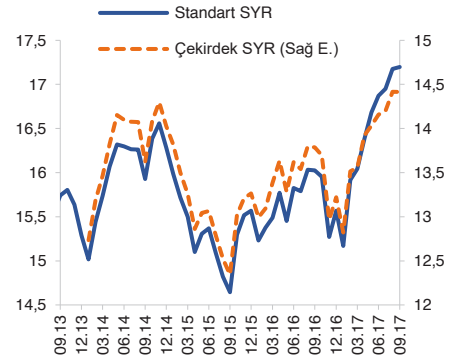

Not: Kârlılık oranları bir yıllık birikimli kâr üzerinden bir yıllık ortalama paydaya bölünerek hesaplanmaktadır.

Kaynak: TCMB (Şon Veri: 09.17)

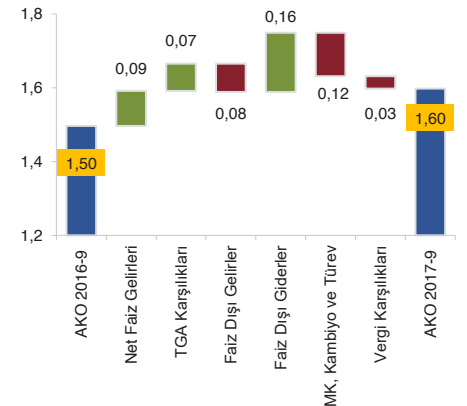
Sermaye yeterliliği güçlenmeye devam etmektedir.

Grafik III.4.2
Standart ve Çekirdek SYR Gelişimi (Yüzde)

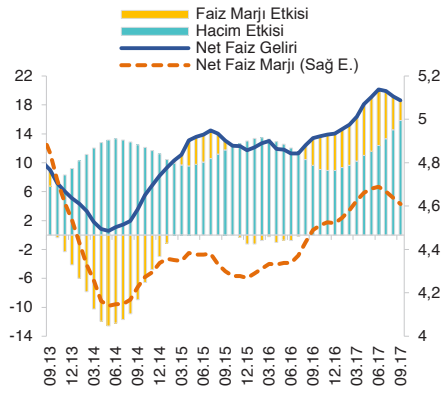
Kaynak: TCMB (Şon Veri: 09.17)

Grafik III.4.3
Gelir/Gider Kalemlerinin Aktif Kârlılık Oranına (AKO) Etkisi (Puan)

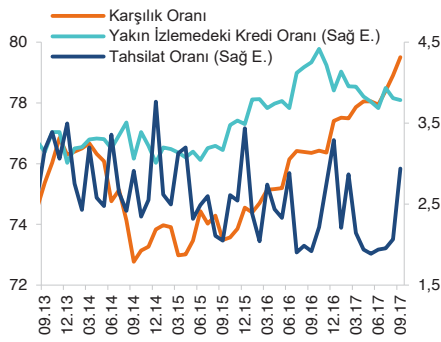

Not: Kırmızı sütunlar azaltıcı etkiyi, yeşil sütunlar ise arttırıcı etkiyi göstermektedir.

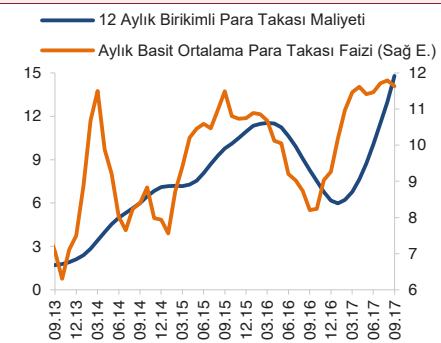
Kaynak: TCMB (Şon Veri: 09.17)

Grafik III.4.4 Net Faiz Geliri Değişimine Katkı
(12 Ay Birikimli, Milyar TL)

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Grafik III.4.5TGA Ek Göstergeleri
(Yüzde)

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Grafik III.4.6 Para Takası İşlem Maliyeti ve Faizleri
(Milyar TL, Yüzde)

Not: Para takası faizinde referans olarak 3 aylık ABD doları-TL para takası işlem faizlerinin aylık ortalaması kullanılmış ve maliyet hesabı bankaların aylık ortalama net TL-YP para takası pozisyonları ve aylık ortalama ABD doları kuru ile yapılmıştır.

Kaynak: TCMB, Bloomberg, Yazarların Hesaplamaları
(Son Veri: 09.17)

Kredilerdeki hızlı büyümeye bağlı olarak TGA oranlarındaki azalma son bir yıllık dönemde kârlılığı 7 baz puan kadar olumlu etkilemiştir. Ancak bankaların ihtiyatlı pozisyonlarını koruyarak TGA karşılık oranlarını arttırma eğilimlerini sürdürmeleri bu etkiyi bir miktar sınırlamıştır. Diğer taraftan yakın izlemedeki kredi oranlarında yaklaşık bir yıldır görülen aşağı yönlü eğilim karşılıklar kanalından kârlılığa gelecek pozitif etkinin önümüzdeki dönemlerde de devam edebileceği işareti vermektedir. Bununla birlikte TGA tahsilat oranlarındaki dönemsel etkiler haricindeki sınırlı performansın diğer göstergelerden bağımsız olarak süregelmesinin TGA tahsilatları konusunda bankaların iş modellerindeki değişimin bir yansıması olabileceği düşünülmektedir (Grafik III.4.5). Zira bankalar TGA portföylerini daha yaygın bir şekilde tahsilat konusunda özelleşmiş olan varlık yönetim şirketlerine devretmekte ve buna bağlı olarak bu şirketlerin finansal sektör içerisindeki rolü güçlenmektedir.

Bankaların menkul değer alım-satım, türev ve kambiyo işlemlerinden elde edilen pozisyonun muhasebeleştirildiği diğer faiz dışı gelir gider kalemi, geçtiğimiz Rapor döneminden bu yana kârlılık üzerinde olumsuz bir etki göstermiştir. Bu etkinin temel sebebi TL bazında kaynak büyümesinin TL cinsinden kredilerdeki genişlemenin altında kalması ve YP kredi talebindeki zayıflık ile birlikte YP kaynakların TL fonlamasındaki ağırlığının artışı sonucunda para takası işlem hacimlerindeki artıştır. Bununla birlikte para takası işlem faizlerinde geçtiğimiz yıla nazaran görülen yükseliş bu etkiyi büyütülmektedir (Grafik III.4.6). Diğer taraftan menkul kıymet alım-satımından elde edilen gelirin nete sıfır seviyesine yaklaşması da geçmiş dönemlerde bu kalemden gelen katkının kaybolmasına neden olmuştur.

Faiz dışı gelirler, 2016 yılı içerisindeki tek seferlik girişlerin katkısının yıllık bazda kaybolmasıyla birlikte kârlılık oranını 8 baz puan kadar indirmiştir¹. Diğer taraftan sektörün operasyonel maliyetleri düşürme çalışmaları, kredi büyümesine bağlı olarak genel karşılıklardaki artışa rağmen, faiz dışı giderlerin kârlılık üzerindeki olumlu etkisini sürdürmesini sağlamıştır. Önümüzdeki dönemde finans sektöründe kurumlar vergisi oranının yüzde 20'den yüzde 22'ye çıkarılması yönünde yapılan düzenlemenin mevcut seviyelerde aktif

¹ Visa Europe Ltd. şirketinin Visa Inc. şirketine devri çerçevesinde Türk bankalarına yapılan ödemeler

kârlılığın 4, özkaynak kârlılığına ise 36 baz puan civarında aşağı yönlü etki etmesi beklenmektedir.

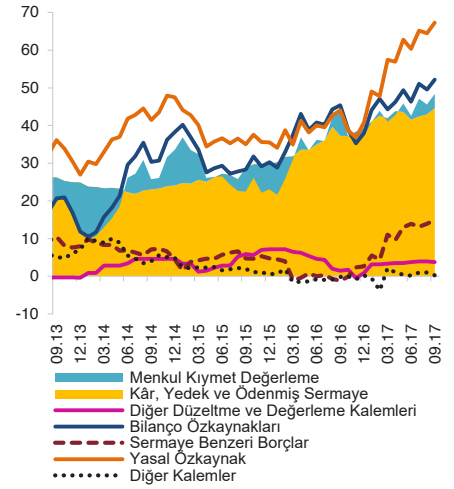
III.4.2 Sermaye Yeterliliği

Yasal özkaynaklar son bir yıl içerisinde, yükselen kârlılık ve sermaye benzeri borç ihraçlarındaki artıştan olumlu yönde etkilenmiştir. Sektörde sermaye benzeri borç temini özellikle 2017 yılının ilk çeyreğinden itibaren hızlanma göstermiştir. Yeni teminlerin yanı sıra bazı bankalar mevcut sermaye benzeri borçlarını Basel III'e uyumlu yeni ihraçlarla takas edip ilave sermayelerini güçlendirmişlerdir (Grafik III.4.7). Bunun sonucu olarak standart SYR'deki artış, çekirdek SYR'deki artışın önüne geçmiştir (Grafik III.4.2).

Risk ağırlıklı varlık kompozisyonunda önemli bir değişiklik olmamakla birlikte, BDDK'nın yaptığı düzenlemeler sonrası bankaların YP cinsinden bazı varlık ve alacaklarındaki risk ağırlığının düşürülmesi ve KGF kefaleti altında verilen krediler ile toplam kredi riski büyümesi yavaşlamıştır (Grafik III.4.8).

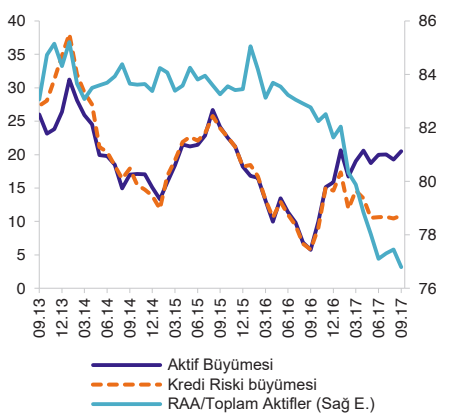
Kârlılık artışı ve sermaye benzeri borç teminleri ile birlikte sektörün sermaye yeterlilik oranları yükseliş eğilimini sürdürmüştür. Bu etkilere bağlı olarak sektörün sermaye yeterliliği 2017 yılında tüm banka gruplarında güçlenmeye devam etmiştir (Grafik III.4.9). Önümüzdeki dönemde finans sektöründe kurumlar vergisi oranlarında yapılan değişikliğin standart SYR üzerinde 5 baz puan civarında aşağı yönlü sınırlı bir etkisi olması beklenmektedir. **Mevcut kârlılık seviyesi ve sermaye yeterliliği pozisyonu göz önüne alındığında, sermaye yeterliliği, bankacılık sisteminin kredi büyümesini desteklemesinde kısa ve orta vadede bir kısıt teşkil etmemektedir.**

Grafik III.4.7
Özkaynak Değişimleri
(12 Ay Birikimli, Milyar TL)

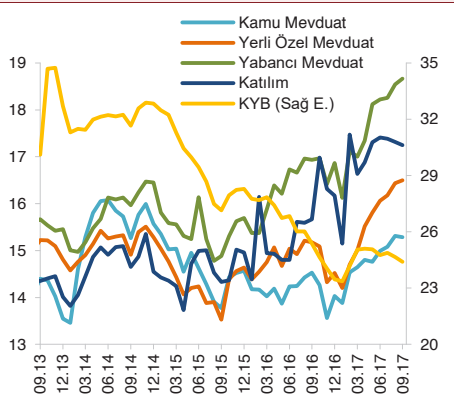
Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Grafik III.4.8
Risk ve Aktif Gelişmeleri
(Yüzde)

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Grafik III.4.9
Banka Türü Bazında SYR
(Yüzde)

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.17)

Bankaların içinde bulunduğu yılın performansından bağımsız olarak gelir-gider kalemlerinde arzı etkilere yol açan gelişmeler, dönem kârlılığını etkileyebilmektedir. Bu etkilerin genellikle geçici olmasından veya düzenleyici değişikliklere bağlı olarak hızlı değişim göstermesinden dolayı bankanın kârlılık performansının analizi zorlaşmaktadır. Bu çalışmada, kârlılık performansı analizlerinde geçici etki oluşturan kalemlerinin ayrıştırılmaktadır. Bu sayede bankaların ilgili dönemde sadece bankacılık faaliyetlerinden kaynaklı kârlılık performansları daha etkin bir biçimde analiz edilmektedir.

Aktiflerin satışlarından elde edilen net gelirler¹ ve ücret ve komisyon iadeleri kârlılık üzerinde ilgili dönemin bankacılık faaliyeti performansına bağlı olmayan etkiler oluşturmaktadır. Ayrıca, bankalar asgari oranların üzerinde genel ve özel karşılık belirleyebilmektedir. Bankaların asgari oranların üzerinde ayırdıkları karşılıklar bankanın kâr performansını olduğundan farklı gösterebilmektedir. Bunun yanında genel karşılıklara yönelik olarak yapılan düzenlemeler de banka kârlılıkları üzerinde etkili olabilmektedir. BDDK, genel karşılıklar için asgari oranlar belirlemekte ve bankalar bu oranlara göre karşılık ayırmaktadır. Genel karşılıkların yükseltilmesinden, azaltılmasından veya hızlı kredi büyümesinden kaynaklı olarak dönem kârında önemli dalgalanmalar olabilmektedir.

Aktif Satışları

Bankaların aktif satışından elde ettiği gelirler bir sürekliliğe sahip değildir. Bazı dönemlerde yüksek montanlı satışlardan dolayı bu kalemden dalgalanmalar gözlenmektedir. Örneğin, Visa Inc.'in Visa Europe'u satın alma süreci Haziran 2016'da tamamlanmıştır. Bankalar, mevcut hisselerin yeniden değerlendirilmesinden kaynaklı olarak 2016 yılı Haziran ayında tek seferlik bir gelir elde etmiştir. Satış, Visa Europe'da hissesi olan bankaların kârlılığını pozitif yönde etkilemiştir.

Ücret ve Komisyon İadeleri

Ücret ve komisyon iadeleri bankaların dönem performansını olumsuz gösterebilmektedir. Finansal tüketiciler ödemiş olduğu ücret ve komisyonların iadesi için tüketici mahkemelerinin yanı sıra il ve ilçelerde kurulmuş olan tüketici hakem heyetlerine başvuru yapabilmekte olup, tüketici hakem heyetine yapılan başvuruların yoğun bir biçimde tüketici lehine sonuçlandığı gözlenmektedir. Azalan bir trende sahip olmakla birlikte başvuruların özellikle son 4 yıl içerisinde artış gösterdiği ve önemli bir kısmının müşteri lehine sonuçlandığı görülmektedir (Grafik III.4.1.1).

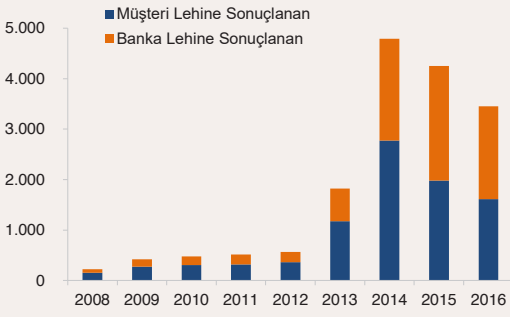
Ücret ve komisyon iadeleri, gelir tablosunda diğer faiz dışı giderlerin bir alt hesabı olan "geçmiş yıllar gelirlerine ait düzeltme" hesabında izlenmektedir. Söz konusu hesabın 2014-2016 döneminde hızlı bir artış kaydettiği görülmektedir. Bu artışta hakem heyetleri ve mahkemelerin tüketici lehine verdiği kararların etkili olduğu değerlendirilmektedir. Ücret ve komisyon iadelerinin yer aldığı "geçmiş yıllar gelirlerine ait düzeltme" hesabında muhasebeleştirilen diğer işlemlerin ayrıştırılmaması nedeniyle, hesapta yer alan büyüklüğün tamamının ücret ve komisyon iadelerinden kaynaklandığı varsayılmıştır. 2013 yıl sonu itibarıyla 245 milyon TL olan "geçmiş yıllar gelirlerine ait düzeltme" hesabı büyüklüğü, 2014 yıl sonunda 1,2 milyar TL'ye, 2015 yıl sonunda ise 2,4 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu tarihten itibaren gerilemeye başlayan ücret ve komisyon iadeleri Eylül 2017 itibarıyla 400 milyon TL'ye gerilemiştir (Grafik III.4.1.2).

¹ Aktiflerin satışlarından elde edilen gelirlerden, aktiflerin satışından elde edilen giderlerin çıkarılması yoluyla hesaplanmıştır.

Grafik III.4.1.1

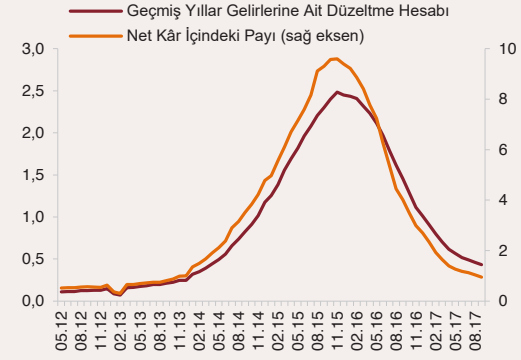
TBB Müşteri Şikayetleri Hakem Heyetlerine Başvuruların Sonuçları (Adet)

Kaynak: TBB

Grafik III.4.1.2

Geçmiş Yıllar Gelirlerine Ait Düzeltme Hesabı (Yıllıklandırılmış, Milyar TL, Yüzde)

Kaynak: BDDK (Son veri: Eylül 2017)

2014 yılı Ekim ayında yürürlüğe giren "Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ile bankaların ücret ve komisyon gelirlerinin kapsamı belirlenmiştir. Bu düzenleme ile bankaların ücret ve komisyon talep edebilecekleri kalemler sınırlandırılmış olmakla birlikte, sayılan ücret ve komisyon gelirleri yasal statü kazanmıştır. Düzenlemenin etkisi ile ücret ve komisyon iadelerinin 2016 ve 2017 yılı içinde önemli ölçüde gerilediği görülmektedir.

Genel Karşılıklar

Genel karşılıklar da dönem kârı üzerinde etkili olan fakat dönem performansı ile doğrudan ilişkili olmayan bir gider kalemidir. Düzenleyici otoriteler, bankaların vermiş olduğu kredilerin gelecekte oluşabilecek zararlarının bugünden finansal tablolara yansıtılması amacıyla kredi verildiğinde bankaların genel karşılık ayırmasını talep etmektedir. Bankalarca kullanılan krediler, açıldığı dönem de dâhil olmak üzere canlı kaldığı sürece banka kârlılığına katkı vermeye devam etmektedir. Genel karşılıklar, kredinin açıldığı dönemde ayrılmakta ve kredi kapatıldığında iptal edilmekte, bu süreç boyunca banka kârlılığı üzerinde azaltıcı etki oluşturmaktadır. Genel karşılık giderleri hızlı kredi büyüme dönemlerinde hacim etkisiyle yükselmektedir. Diğer taraftan, genel karşılıklara ilişkin düzenleme değişiklikleri de söz konusu karşılıkların büyüklüğünü ve dolayısıyla kârlılık üzerindeki etkisini önemli ölçüde etkileyebilmektedir.

2011 ve 2013 yıllarında yapılmış olan düzenleme değişikliğiyle konut ve taşıt harici tüketici kredilerinin genel karşılık oranları belirli koşullarda 4 katına yükseltilmiştir.² Düzenlemede, değişiklik sonucunda genel karşılıklarda meydana gelen artış tutarlarının 2013, 2014 ve 2015 finansal tablolarına kademeli olarak yansıtılabileceği ifade edilmiştir.

2013 yılı Ekim ayında ise taşıt kredileri için sağlanan istisna kaldırılarak, bu krediler de aynı koşullar altında artırılmış genel karşılık uygulamasına tabi hale getirilmiştir. Bahsi geçen düzenleme değişikliklerinin de etkisiyle bankaların yıllıklandırılmış genel karşılık giderlerinin toplamı, 2015 yılı Ağustos ayında 5,3 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Kademeli uygulamanın 2015 yılında sona ermesiyle birlikte söz konusu tutar 2016 yılı Ağustos ayında 2,7 milyar TL seviyesine kadar gerilemiştir. 2016 Eylül ayında genel karşılıkları 4 katına çıkaran düzenleme yürürlükten kaldırılrsa da; 2017 yılı içinde yaşanan hızlı kredi

¹ Tüketici kredilerinin toplam kredilerine oranı yüzde 25'in üzerinde olan bankalar ile taşıt ve konut kredileri dışındaki tüketici kredilerinden donuk alacak olarak sınıflandırılan taşıt ve konut kredileri dışındaki tüketici kredilerine oranı yüzde 8'in üzerinde bulunan bankalar genel karşılık oranını standart nitelikli (taşıt ve konut kredisi dışındaki) tüketici kredileri için yüzde 4, yakın izlemedeki (taşıt ve konut kredisi dışındaki) tüketici kredileri için yüzde 8 olarak uygular.

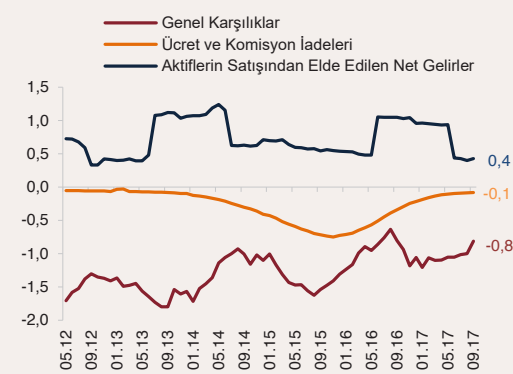
büyümesi ile birlikte bu tutar Eylül 2017'de yeniden yükselerek yıllıklandırılmış bazda 3,9 milyar TL'ye yükselmiştir.

Bankacılık Sektörü Özkaynak Kârlılığında Geçici Etkilerin Ayrıştırılması

Bankaların Eylül 2017 itibarıyla özkaynak kârlılığı yüzde 14,3 seviyesindedir. Özkaynak kârlılığına, aktiflerin satışından elde edilen net gelirler 0,4 puan arttırıcı yönde etkide bulunmuştur (Grafik III.4.1.3). Ücret ve komisyon iadelerinin en büyük etkisi 2015 yılı kârlılığı üzerinde meydana gelmiştir. Ücret ve komisyon iadeleri, 2015 yılı Ağustos ayında özkaynak kârlılığını 0,7 puan aşağı çekerken; etki Eylül 2017 itibarıyla 0,1 puan seviyesine gerilemiştir. Genel karşılık giderlerinin de kârlılık üzerindeki en büyük etkisi 2015 yılında olmuştur. Genel karşılık giderleri, özkaynak kârlılığının en düşük seviyeye gerilediği 2015 yılı Ağustos ayında özkaynak kârlılığını 1,6 puan azaltırken; bu etki Eylül 2017'de 0,8 puana düşmüştür.

Grafik III.4.1.3

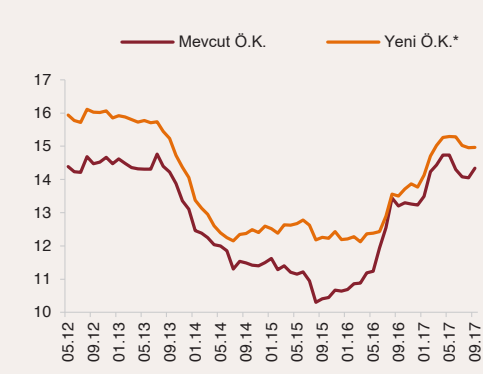
Seçilmiş Kalemlerin Bankacılık Sektörü Özkaynak Kârlılığı Üzerindeki Etkisi* (Yüzde)

Kaynak: BDDK (Son veri: Eylül 2017)

Grafik III.4.1.4

Mevcut ve Geçici Etkilerden Arındırılmış Özkaynak Kârlılığı (Yüzde)

Kaynak: BDDK

*Yeni özkaynak kârlılığı, geçici etkilerden arındırılmış özkaynak kârlılığını ifade etmektedir.

Sonuç olarak, incelenen üç kalemin Eylül 2017 özkaynak kârlılığı üzerinde toplam 0,6 puanlık bir aşağı yönlü etki oluşturduğu görülmektedir. Bu etki Ağustos 2015 döneminde 1,9 puana ulaşmıştır. Bankacılık sektörü özkaynak kârlılığının geçici etkiler ayrıştırıldığında 2015 yılında diğer dönemlerden önemli bir farklılaşma sergilemediği, 2016 yılının özellikle üçüncü çeyreğinde kârlılık performansında gözlenen canlanmanın ise geçici etkilerden arındırıldığında da varlığını sürdürdüğü değerlendirilmektedir.